

MÅNGA BRISTER
Doktorander
råkar illa ut

LITE BÄTTRE ÄN 2005
Vi presenterar
arbetsmiljöbarometern

SKRATTA DIG FRISK
Ett sätt att uthärda
livets kriser

GUJOURNALEN

NYHETER OM GÖTEBORGS UNIVERSITET

Biologen som filosof

Tack för förtroendet!

I ALLA ORGANISATIONER är medarbetarna avgörande för hur framgångsrik verksamheten är. Det gäller i högsta grad kreativa organisationer som till exempel Göteborgs universitet. Därför är det med stort intresse jag tagit del av vår arbetsmiljöbarometer för 2008.

Innan jag går vidare vill jag tacka alla som tagit sig tid att fylla i enkäten. Barometern är ett viktigt redskap i vårt förbättringsarbete, inte minst för att vi är en stor organisation med många nivåer. Det är också viktigt att komma ihåg att Göteborgs universitet är arbetsgivaren, oavsett varifrån finansieringen av projektet eller verksamheten kommer. Vi sitter alla i samma båt och vi är alla varandras arbetsmiljö.

FÖRTROENDET FÖR LEDNINGEN är en bra temperaturmätare på tillståndet i organisationen. I arbetsmiljöbarometern finns ett antal frågor om just detta. Det är glädjande att konstatera att förtroendet för prefekter och föreståndare är så gott: nästan 60 procent uppger att de har stor tillit till sin prefekt. Trots de många nya krav som lagts på chefsrollen står dessutom förtroendet stabilt. För dekanerna är siffrorna något lägre, vilket säkerligen har att göra att många inte har någon uppfattning om en dekans uppgifter. Förtroendet har dock ökat sedan den

första arbetsmiljöbarometern från 2002.

Också förtroendet för universitetsstyrelsen har ökat från 2002. Visserligen finns det några mindre metodskillnader som kan påverka jämförelsen mellan åren, men det verkar ändå rör sig om en ökad tilltro också mellan 2005 och 2008, då över 35 procent uppger sig ha stort förtroende för styrelsen. Tilliten till rektor har också ökat och ligger på drygt 45 procent, något som jag givetvis är glad för och som jag delar med mina kollegor, prorektorerna Lennart Weibull och Margareta Wallin-Peterson.

DE POSITIVA RESULTATEN hindrar inte att det finns problem. De två fakulteter där oron för otidlig ledning varit som störst under förra året är IT-universitetet och Humanistiska fakulteten. Det är också här som de svåraste ekonomiska problemen funnits och, som en följd av detta, ledningen tvingats sätta in åtgärdsprogram. Dessa åtgärder är avsedda att leda till bättre ekonomi och gynnsammare utvecklingsförutsättningar och därmed stärka det långsiktiga förtroendet för ledningen.

Också den gemensamma förvaltningen har en hög andel oroliga. Här har IT-avdelningen genomgått en stor omorganisation, vilket sannolikt lett till ökad oro.

I en större förändringsprocess är det många gånger svårt för ledningen att ge svar på alla frågor medarbetarna har, eftersom det helt enkelt inte finns någon information att ge då besluten inte är fattade.

Förutsättningarna för det akademiska ledarskapet har förändrats genom åren. Förr var det möjligt att satsa på nya grepp utan att det behövde gå ut över andra uppgifter. Idag måste vi prioritera. Samtidigt måste vi utföra ledarskapet på ett sådant sätt att vi inger medarbetare, studenter och omvärlden förtroende. Vi har beskrivit detta mer ingående i våra forsknings- och utbildningsstrategier som kom ut under förra året.

I denna ruta har jag koncentrerat mig på förtroendefrågan. Men du kan läsa mer om innehållet i Arbetsmiljöbarometern och få fler kommentarer till den på annan plats i GU Journalen.

Pam Fredman

redaktionen

Både det snabba och långsamma behövs

VI HAR PRECIS FÅTT resultatet av läsundersökningen av GU Journalen och kan konstatera att skillnaderna från förra undersökningen 2005 är ganska små. Sammanfattningsvis ser det lovande ut, men det finns problem med distributionen. Även om 94 procent säger att de får tidningen är det bara hälften som får ett eget exemplar i sitt postfack. Var femte uppger att de aldrig får tidningen i facket. Vad kan detta bero på? Det vet vi tyvärr inte. Vi uppmanar vaktmästarna att dela ut tidningen i varje postfack eftersom en personligt distribuerad tidning ökar läsningen betydligt. Det bästa vore att skicka tidningen hem till alla anställda, på samma sätt som Lunds universitet gör, men det skulle föstås kosta för mycket.

Mer om den undersökningen i kommande nummer.

I detta nummer fokuserar vi istället på de viktigaste resultaten av den arbetsmiljöbarometer som genomfördes i höstas. Där ställdes också frågor om i vilken utsträckning medarbetarna tar del av olika informationskanaler, det vill säga både tidning, fakultets- och institutionsblad och webben.

GU Journalen hamnar som tidigare i topp med 88 procent läsare. Att tidningen når så många är vi glada för inte minst med tanke på hur decentraliserat universitetet är. Andelen som läser och bläddrar i varje nummer ligger på 71 procent medan 17 procent läser då och då. Endast 2 procent läser aldrig tidningen. Som väntat är skillnaderna mellan olika delar av universitetet ganska stora. Lägst andel läsare finns inom naturvetenskap medan gemensamma förvaltningen, UB och utbildningsvetenskap ligger högst.

Ser man däremot till nyhetsblad från fakulteterna är det totalt 66 procent som tar del av dem. Hela 21 procent uppger att de inte har något fakultetsblad. Går man ner på institutionsnivå är det ännu fler som saknar ett nyhetsblad, nästan hälften.

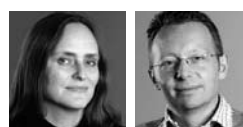
ATT DET SER UT SÅ beror på att många gått över till information på webben. Men frågan är om det är det bästa sättet att nå sina medarbetare på. Webben har sina klara fördelar, som snabbhet och enkelhet. Men faktum kvarstår att vårt sätt att läsa inte förändrats så mycket, trots allt. Det visar sig att 9 procent går in på

webbplatsen varje dag för att läsa nyheter och 33 procent gör det några eller någon gång i veckan. Överraskande nog läser 17 procent aldrig universitetets nyheter.

MEDIEFORSKAREN Jan Strid har i en krönika uttryckt förhållandet så här:

"Jag vill alltså slå ett slag för papperstidningen, den långsamma, eftertänksamma, underhållande och sociala, i en tid då andra slår sina slag för webben, den snabba, rationella och instrumentella. Låt såväl kanalerna som funktionerna komplettera varandra, vi behöver både det snabba och det långsamma. Inget massmedium har försvunnit och ersatts i alla sina funktioner till och med stentavlorna har funnit sin nisch om än på kyrkogårdarna. Vad ska vi ha dagstidningen till och vad ska vi ha nättidningen till?"

Eva Lundgren & Allan Eriksson

3 GUJ

maj

GU JOURNALEN ÄR EN PERSONAL- OCH NYHETSTIDNING
FRÅN GÖTEBORGS UNIVERSITET

chefredaktör & ansvarig utgivare

Allan Eriksson/Tel: 786 10 21
allan.eriksson@gu.se

redaktör & stf ansvarig utgivare

Eva Lundgren/Tel: 786 10 81
eva.lundgren@gu.se

frilansreporter

Viveca Bladh
viveca.bladh@telia.com

fotograf och repro

Johan Wingborg/Tel: 786 29 29
johan.wingborg@gu.se

grafisk formgivning & layout

Anders Eurén

medverkande skribenter

Barbara Czarniawska, Jonas Hermansson och Annika Hansson

korrektur

Robert Ohlson, Välskrivet i Göteborg

adress

GU Journalen, Göteborgs universitet
Box 100, 405 30 Göteborg

e-post

gu-journalen@gu.se

internet

www.gu-journalen.gu.se

tryck

Geson Hylte Tryck

upplaga

6 400 ex

utgivning

7 nummer/år. Nästa GU Journalen utkommer i mitten av juni

manusstopp

5 juni 2009

adressändring

Gör skriftlig anmälan till redaktionen. För obeställt material ansvarar redaktionen. För ej signerat material ansvarar redaktionen. Citera gärna, men ange källan. ISSN 1402-9626

omslag

Lars Johan Erkell, institutionen för zoologi
Foto: Johan Wingborg

GÖTEBORGS UNIVERSITET

innehåll

- 3 Dålig uppföljning**
Reglerna finns – men många känner inte till dem
- 4–9 Fokus: Arbetsmiljön**
Många är nöjda
Otydliga chefer oroar
Fortsatt missnöje med externa anslag, nedskärningar och stress
Minskade stödler
- 10 Vårdvetarna först ut**
Gemensam datormiljö minskade struлет
- 11 Forskningstid blev övertid**
Satsning på utökad forskningstid ledde till större arbetsbörda
- 12–14 Lars Johan Erkell**
Möt mannen bakom kursen Biologi för filosofer
- 15 Med intresse för levande föremål**
Pia Glimstedt med ett förflutet på Göteborgs Auktionsverk
- 16–17 Vinna eller försvinna?**
Nu gäller det att skriva artiklar på engelska – annars blir det inga pengar
- 18–19 With passion for cricket**
Dr Gurumurthy Hegde from Bangalore fulfilled his dream
- 20–21 Humor som livshållning**
Ola Sigurdson, professor i tros- och livsåskådningsvetenskap, om sitt nya projekt
- 21 Utsikt med gapande portar**
Slöjd lärare Jonas Hermansson om att befinna sig i universitetets förskingring
- 22–23 Fria ord**
Fortsatt debatt om nationalekonomer
- 24 Slut på vetenskapen**
Universitetsvärlden har marscherat rakt in i en absurd Ionesco-teater, menar professor Barbara Czarniawska

Många känner inte till reglerna

Var femte forskarstuderande som svarat på STUG-enkäten känner inte till att institutionen har ett internationellt samarbete.

Och många är okunniga om sin studie- och tidsplan.

De många bristerna innebär att rättssäkerheten sätts ur spel, menar doktorandkommittén.

HÖSTEN 2007 genomförde planeringsavdelningen en för högskolevärlden alldeles unik undersökning av samtliga doktoranders arbetssituation vid Göteborgs universitet.

Det vill säga, det var vad man hade tänkt göra. Verkligheten visade sig vara mer komplicerad.

– Flera personer hörde av sig till oss och frågade varför de inte fått enkäten, berättar dåvarande planeringsdirektör Per-Erik Eriksson. Man hade tydligen glömt bort att registrera dem i Ladok. Sedan fanns det de som hade motsatt bekymmer och undrade varför enkäten kommit till dem. De hade antagits som doktorander utan att någon talat om det för dem. Det är förstås inte bara slarvigt utan också förkastligt ur rättssäkerhets synpunkt. Man kan diskutera vem som bär ansvaret men personligen tycker jag att det är handledaren.

GU JOURNALEN har fått ta del av en ännu inte publicerad rapport. Där framgår att doktorandernas situation på många ställen är ganska rörig. Bland annat anger cirka 15 procent att de inte fått någon handledning alls och 39 procent att de handledts fem timmar eller mindre under en tremånadersperiod. Undersökningen avser dock en begränsad tidsperiod i början av höstterminen och inkluderar även studerande med anmäld låg aktivitetsgrad.

– Jag är inte jätteförvånad med det är inte bra att vissa bestämmelser följs så dåligt, säger Karin Friberg Heppin, ordförande för Göteborgs universitets doktorandkommitté. Många gånger fungerar inte informationsvägen om doktorandreglerna ner till fakulteten och doktoranderna får själva informera ledning och administration på olika nivåer om vilka regler som gäller.

Hon menar också att det är viktigt att det finns tydliga bestämmelser som gäller alla doktorander.

– **DET ÄR JU SAMMA** universitet och samma arbetsgivare. Doktorander har exempelvis rätt till handledning under hela forskarutbildningen men vad det innebär tolkas väldigt olika vid skilda fakulteter. Som det är nu hamnar många doktorander i en utsatt situation där de tvingas accep-

Karin Friberg Heppin

tera dåliga villkor eftersom de är i en beroendeposition.

Hon tycker att alla doktorander självklart måste erbjudas en pedagogisk kurs

i början av sin utbildning. Denna kurs borde antingen vara poänggivande eller räknas som institutionstjänstgöring. Men enkäten visar att på fyra fakulteter har färre än hälften fått gå en pedagogisk utbildning.

Huvuddelen av de svarande har varit forskarstuderande i mer än två år.

– Och i det perspektivet är det anmärkningsvärt att så många säger att de varken fått individuell studieplan, tidsplan eller förteckning över vilka kurser som ingår, trots att regelverket säger att de har rätt till detta, påpekar Per-Erik Eriksson.

ENDAST 19 PROCENT av dem som besvarat enkäten känner ett starkt stöd från lärare och forskare och bara 30 procent tror att deras avhandling kommer att ha hög kvalitet.

– Det stora problemet är att så mycket naggar forskningstiden i kanten och man får inte alltid igen den tid man lägger på annat än forskningen, påpekar Karin Friberg Heppin. Man känner sig otillräcklig och många menar att de hade kunnat göra en bättre avhandling om tiden inte hade gått åt till annat arbete. Samtidigt är det ju ändå en utbildning. Avhandlingen är början på ens forskning, inte det stora livsverket.

ENKÄTEN VISAR OCKSÅ att många forskare redan innan de blir antagna som doktorander.

– Vid Sahlgrenska akademien är det drygt 14 procent som hunnit forska mer än 1 år innan de antas och det är inte tillfredsställande, säger Per-Erik Eriksson.

Cirka 10 procent av doktoranderna har också någon gång upplevt sig könsdiskriminerade.

Allan Eriksson & Eva Lundgren

fakta

Doktorandundersökningen kommer att vara klar i höst. Den ingår i det så kallade STUG-projektet (Studerande vid Göteborgs universitet) som inneburit tre stora undersökningar av studenternas situation: Samtliga programstudenter (2001), samtliga kursstudenter (2005) och samtliga forskarstuderande (undersökningen gjordes 2007 men utvärderades 2009).

Hon är den typiska GU-medarbetaren

TEXTER Allan Eriksson och Eva Lundgren | FOTO Johan Wingborg

Sett till alla anställda är den genomsnittliga medarbetaren kvinna, ålder 46 år och lektor inom Sahlgrenska akademien. Här är hon: Carmela Miniscalco Mattsson, lektor i logopedi och kursansvarig för momentet språkstörningar hos barn och ungdomar, vid Sahlgrenska akademien.

Vad har du för känslor när du är på väg till arbetet?

Känner mig glad och tillfreds vid tanken.

Om du ser på ditt arbete som helhet, hur nöjd är du då med ditt arbete?

Mycket nöjd.

Hur nöjd är du med dina utvecklingsmöjligheter?

Mycket nöjd.

Jag kan inte släppa tankarna på arbetet när jag är ledig?

Instämmer delvis.

Jag får alltför uppgifter att sköta?

Instämmer helt och hållet.

Jag känner mig ofta psykiskt utmatad efter en dags arbete?

Instämmer knappast.

Jag känner ofta att jag inte hinner göra ett så bra arbete som jag skulle vilja?

Instämmer knappast.

Har din chef och du haft utvecklings-samtal under det senaste året?

Nej, eftersom jag knappt har arbetat ett halvår här än.

Har du under det senaste året känt speciell oro?

Nej.

Vad anser du om det akademiska arbetsklimatet?

Det finns en öppenhet för nya idéer. Det finns en frihet att föra fram kritiska synpunkter.

Rätt person får äran för goda idéer.

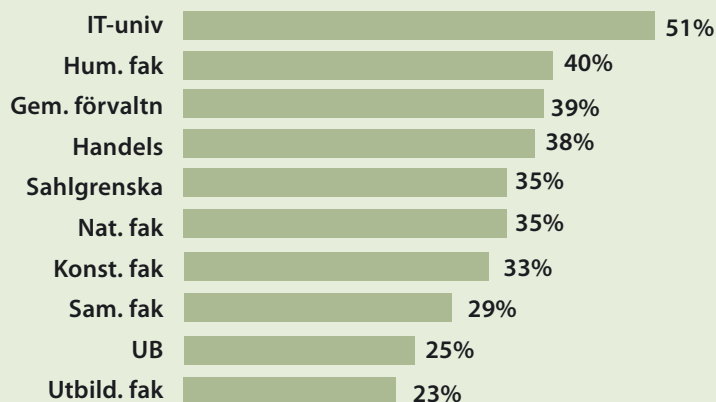
Nya tankar granskas kritiskt men konstruktivt.

Vi sporrar varandra till goda insatser.

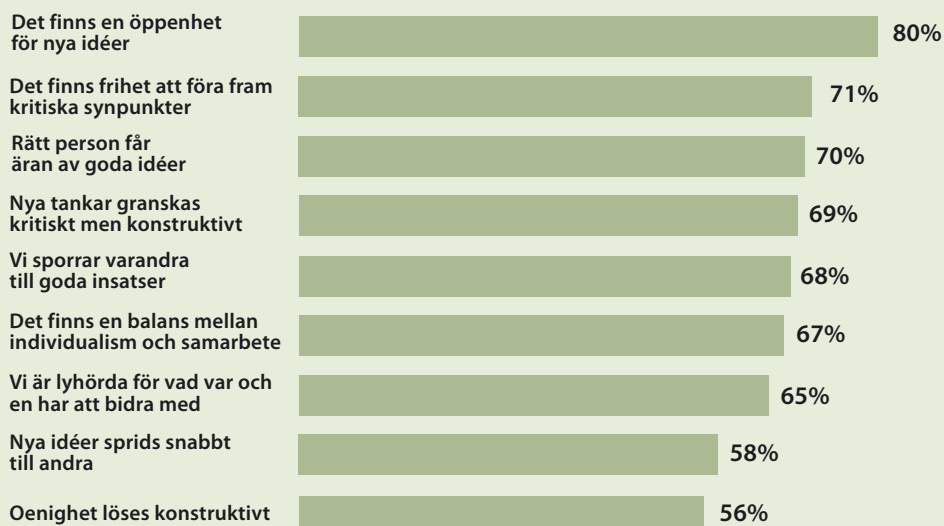
Det finns en bra balans mellan individualism och samarbete, men vi borde samarbeta ännu mer.

Vi är lyhörda för vad var och en har att bidra med.

Oro för otydlig ledning

Det finns ett akademiskt arbetsklimat

Inga större överraskningar

Så kan man sammanfatta den senaste arbetsmiljöundersökningen där siffrorna för 2008 är förvillande lika dem från 2005.

Goteborgs universitet är helt enkelt en ganska trög organisation.

TROTS ALLT HAR RESULTATET på många områden förbättrats något sedan 2005. Men förändringen är väldigt liten.

– Man ser vart vindarna blåser, förklarar Joseph Schaller. Men samtidigt är det inte mycket till vind. Några resultat piggar upp, det är exempelvis glädjande att mobbning och sexuella trakasserier går ner. Även samarbetsvårigheter och konflikter har fått lägre siffror. Men ska det fortsätta i den här takten kommer det att ta 42 år innan vi inte har några konflikter alls.

Som alltid har det stor betydelse vid vilken tidpunkt en undersökning genomförs. Den första undersökningen gjordes 2002 som enligt flera bedömare var ett bottenår. Då stormade det kring arbetsavtalet, flera organisationsförändringar var på gång och universitetsledningen uppfattades som svag.

Tre år senare hade resultatet kraftigt förbättrats på många områden.

– Men 2005 hamnade vi på en så bra nivå att det är svårt att förbättra resultaten ytterligare, förklarar Lennart Weibull. Fast om vi gjort undersökningen några

månader senare, efter införandet av den nya OH-reformen, hade kanske resultatet blivit sämre. Förändringar brukar uppfattas något besvärliga.

Den sammanfattande bedömningen är att arbetsmiljön vid Göteborgs universitet inte förändrats särskilt mycket över tid.

Och de små skillnader som trots allt finns är svåra att bedöma.

– Att arbetsklimatet blivit sämre på exempelvis Humanistiska fakulteten kan bero på den pågående omorganisationen, påpekar Stefan Szücs. Samma sak verkar gälla IT-universitetet som också organiserats om.

UNIVERSITETET ÄR helt enkelt en stabil organisation, menar Lennart Weibull.

Trots det faktum att många chefer bytts ut sedan förra undersökningen är uppfattningen om dem i stort sett densamma.

Samtidigt påpekar han att även om förändringarna inte är så stora generellt, kan de förstås vara det på institutions- eller avdelningsnivå. En detaljerad statistik för alla institutioner med mer än 30 anställda och minst 50 procents svarsfrekvens kommer att vara klar i mitten av maj.

Mycket arbete har lagts på att göra den här omfattande undersökningen. Ändå verkar den inte ha lett till så stora förändringar. Vad är det då för mening att göra en arbetsmiljöbarometer?

– Det är viktigt att ibland ta tempen på organisationen, förklarar Lennart Weibull. I huvudsak bekräftar undersökningen det vi känt på oss. Det handlar om att hitta den lägre gräns för vad som kan accepteras och om att identifiera de enheter som kommer sämst ut för att sätta in hjälp och resurser just där. Men de flesta anställda kommer inte att märka så mycket av detta arbete, om inte just den egna institutionen är berörd.

VISSA ÖVERRASKNINGAR har undersökningen dock medfört.

– Den bristande kontakten över fakultetsgränserna var större än vi trodde. Och vi är också förvånade över att fakulteternas information når fram något sämre än tidigare, vilket möjligen beror på att den publiceras på webben. Något vi är positivt överraskade över är att så många medarbetare passar på att skriva extra kommentarer till undersökningen. Dessa ska vi självklart gå igenom noga.

Under hösten kommer en ny enkät som enbart riktas till chefer. Där ska bland annat ställas frågor om hur de uppfattar resultaten från den senaste arbetsmiljöundersökningen.

Och om tre år är det åter dags för en ny arbetsmiljöundersökning.

fakta

Arbetsmiljöundersökningen vid Göteborgs universitet är en unik undersökning som riktar sig till samtliga anställda. 2008 var tredje året undersökningen genomfördes. 3 685 anställda hade svarat på enkäten, vilket innebär en svarsfrekvens på 72,2 procent. 2005 svarade 72,7 procent och 2002 svarade 73,4 procent. Denna gång behövdes en extra påminnelse för att få fler svar.

Som förväntat är det främst administratörer och bibliotekarier som har svarat på enkäten. Bland forskare och doktorander har endast 46 procent svarat. Det finns även skillnader mellan fakulteterna: Utbildningsvetenskap ligger högst med 79 procent och Naturvetenskapliga fakulteten lägst med 61 procent.

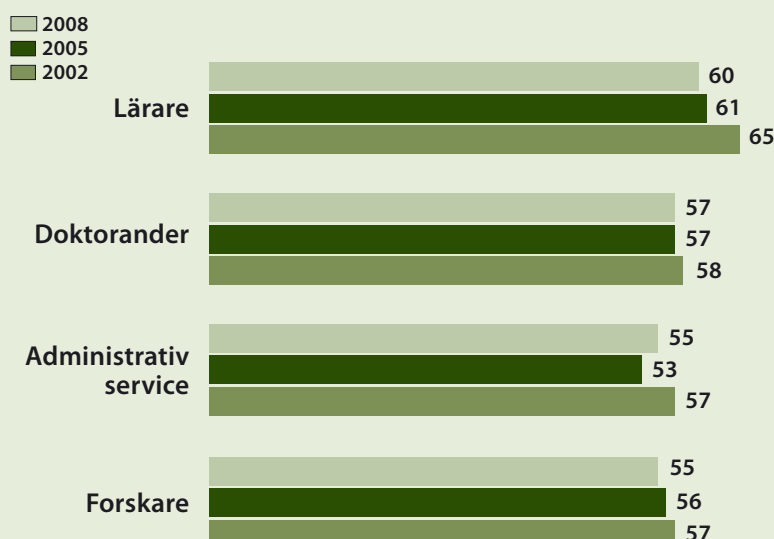
Undersökningen är gjord av Marianne Leffler och Adrian Nählinder på personalavdelningen, psykologen Joseph Schaller, statsvetaren Stefan Szücs och prorektor Lennart Weibull.

Undersökningen kommer att presenteras vid öppna seminarier i Vasaparken den 25 och 27 maj, klockan 15.00–17.00.

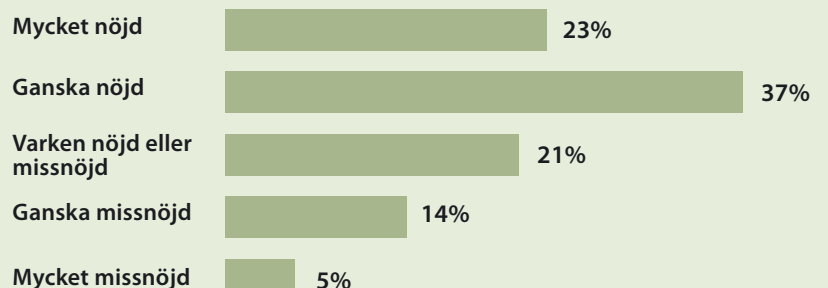
Resultaten kommer också att så småningom läggas ut på webben.

Stress per personalkategori

(medelvärden 0–100)

Utvecklingsmöjligheter

Otydlig ledning oroar

En ny fråga i årets undersökning är i vilken grad medarbetarna har oroat sig för en otydlig ledning under det senaste året. Hela 34 procent bekymrar sig över detta vilket gör att otydliga chefer hamnar högst när det gäller orsaker till oro. Men skillnaderna är stora mellan fakulteterna. Mest oroade över en otydlig ledning är medarbetarna vid IT-fakulteten medan de som arbetar vid Utbildningsvetenskapliga fakulteten oroar sig minst för detta.

Minskad rädsla för stölder

Oron för stölder ligger nu på 8 procent. Det är en rejäl minskning sedan 2002 då var fjärde medarbetare var rädd för att utsättas för stöld. Orsaken är att det numera krävs passerkort och nycklar för att komma in på många ställen.

Färre bekymrade för olycksfall

Andelen som oroar sig för olyckor och sjukdom i arbetet har gått ner från 15 till 9 procent. Resultatet stämmer överens med sjukskrivningstalen som också minskat.

Vågar du säga din mening?

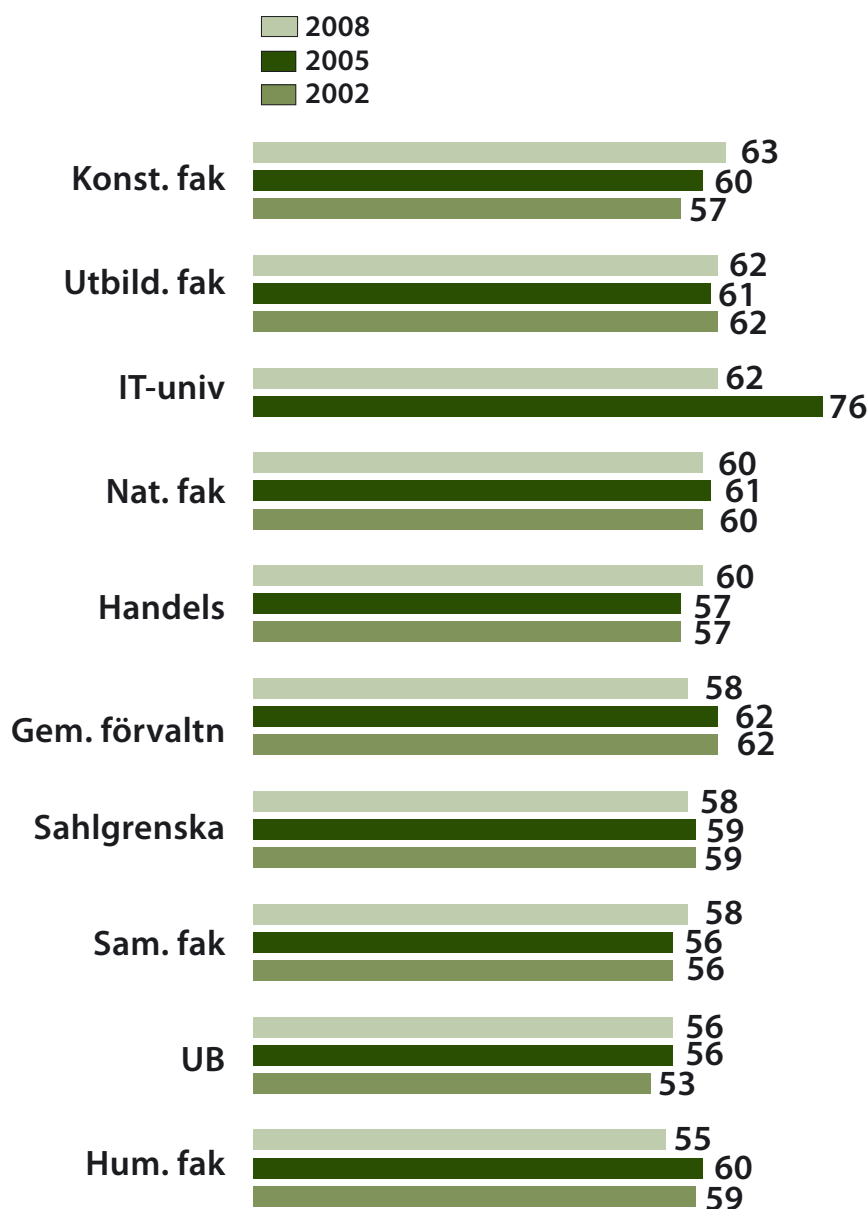
Tror du att det skulle innebära en risk att framföra kritiska synpunkter och att det skulle medföra att stämningen vid arbetsplatsen försämraras? Nej, det tror de flesta inte och de som oroar sig är dessutom något färre än vid förra undersökningen.

Tror du att kritik kan försämra din relation till chefen? Nej, hälften tror inte det, men en tredjedel vågar inte säga sin mening.

Även andelen som inte vågar framföra kritik i offentliga sammanhang har gått ner, från 21 procent till 14.

Akademiskt arbetsklimat

(Medelvärde mellan 0–100)

Undersökningen gjordes av

Adrian Nählinder

Marianne Leffler

Stefan Szücs

Joseph Schaller

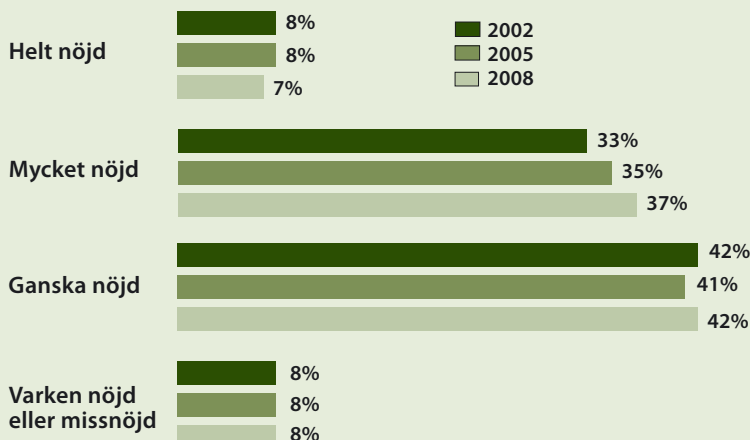

Lennart Weibull

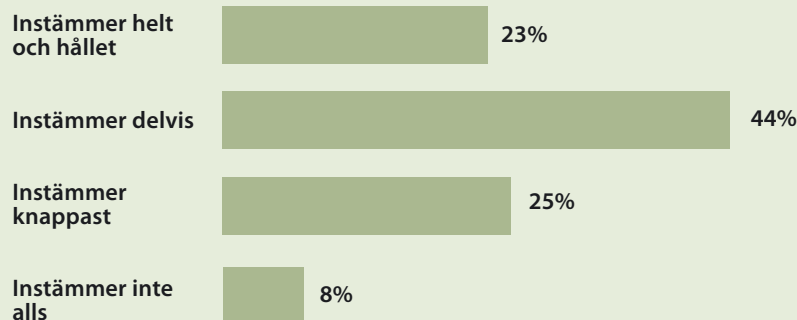

Christina Nordberg

Nöjd med arbetet som helhet

Hinner ej med att göra ett så bra arbete som jag skulle vilja

Två av tre erbjuds samtal

Fler genomför medarbetarsamtal. Men har dessa blivit bättre?

Nej, inte så säkert. Många verkar inte förstå vad samtalen ska vara bra för.

ATT ALLA SKA HA RÄTT TILL medarbetarsamtal är ett krav som ställs i kollektivavtalen. Trots det är det bara knappt två av tre som har haft samtal.

Men det har blivit bättre. Sedan 2005 har antalet medarbetarsamtal ökat med 8,6 procent och ligger nu på 61,7 procent.

– Visserligen har samtalen blivit vanligare men de verkar ofta genomföras pliktskyldigt utan att man egentligen förstår poängen med dem, påpekar Joseph Schaller. Många är rätt sura över att samtalen inte ger något, varken för dem själva, chefen eller verksamheten.

CIRKA 62 PROCENT anser att samtalen har varit mycket eller ganska givande för en själv och cirka 65 procent menar att samtalen varit mycket eller ganska

givande för chefen. Men hela 44 procent upplever samtalen som ointressanta för verksamheten.

Typiska nybörjarfel vid medarbetarsamtal är att chefen pladdrar själv istället för att lyssna, beklagar sig över sina tillkortakommanden och vill att den anställde ska ha förståelse för chefens svåra situation, förklarar Joseph Schaller.

– SAMTALEN ÄR OFTA illa förberedda och inga anteckningar förs så man vet inte vad man kommit överens om. Det finns ofta heller ingen uppföljning eller avstämning. I vissa fall hålls gruppsamtal för att spara tid, vilket förstås inte är meningen.

Ändå verkar de flesta vara nöjda med sin chef, hela 65 procent.

– Men 17 procent är missnöjda med chefen och det är definitivt för mycket, påpekar Joseph Schaller. Hur kul är det att gå till jobbet när man inte trivs med chefen?

En ny fråga som ställdes i undersökningen handlade om vilka erfarenheter

en chef bör ha. Hela 96 procent tycker att chefen ska erfarenhet av chefs- och ledarskap och nio av tio anser att chefen ska ha kunskap om administration.

Trots att det finns vissa brister värnar majoriteten ändå om den ledarskapskultur som finns vid universitetet där det är en lärare eller forskare som väljs till prefekt. Men många efterlyser en tydlig kravspecifikation vid chefsval.

– Det finns inget särskilt stort stöd för att rekrytera chefer externt. Man vill att prefekten ska ha förståelse för verksamheten på institutionen. Men samtidigt efterlyser man mer professionalism. En chef ska alltså vara kapabel och kompetent men ändå en av oss.

DET FANNS OCKSÅ en fråga om huruvida man ser på chefen som inspiratör eller som beslutsfattare. Högst som beslutsfattare hamnade överbibliotekarien, dekan och sedan rektor. Även när det gäller inspiratör hamnade överbibliotekarien högst, följd av rektor och sedan dekan.

Hur känns det att gå till jobbet?

Är du glad och positiv när du går till jobbet? Då hör du till majoriteten av Göteborgs universitets anställda. Missnöjd med lönen?

Du är inte ensam. Det är cirka en tredjedel av medarbetarna.

FRÅGAN STÄLLEDES: Hur nöjd är du med arbetet? 77 procent av medarbetarna vid GU känner sig glada när de går till jobbet. Men 9 procent känner viss olust medan 2 procent känner stark olust. Jämfört med

2002 är detta en liten förbättring.

De flesta, 86 procent är också nöjda med sina arbetsuppgifter. Och 60 procent är nöjda med sina utvecklingsmöjligheter. Men färre, 54 procent, anses sig kunna påverka sina arbetsvillkor.

De flesta verkar också trivas med sina arbetskamrater. 83 procent är nöjda.

Lönen däremot är ett område där åsikterna går starkt isär. Ungefär lika många är nöjda, missnöjda och varken eller.

Jämfört med Riks-SOM-undersökningen ligger Göteborgs universitet

något lägre, även när det gäller andelen helt nöjda.

– Siffrorna är bra men vi borde kanske ligga ännu bättre till, menar Joseph Schaller. Universitetet är ju ingen arbetsplats vilken som helst. Här borde många ha chans att förverkliga sig själva och få jobba med det de verkligen vill. Men det kanske ligger i arbetets natur att man som lärare och forskare aldrig är riktigt nöjd.

Orkar du fram till 65?

15 procent av de anställda oroar sig för att inte orka arbeta ända fram till ålderspensionen. Men så många som 23,5 procent kan å andra sidan tänka sig fortsätta arbeta fram till 70 års ålder.

Beroende av externa anslag

Hela 30 procent oroar sig för beroendet av externa anslag. Siffran var dock ännu högre 2005 då 37 procent var bekymrade över detta.

Nedskärningar i verksamheten oroar 23 procent. Också det är en nedgång, från 33 procent 2005.

Utbildning i topp

Inte mindre än 59 procent av medarbetarna är mycket eller ganska nöjda med utbildningen vid sin fakultet. 56 procent är nöjda med forskningen. Organisationen är man mindre nöjd med, 41 procent tycker att den fungerar bra.

Jobbet ständigt i tankarna

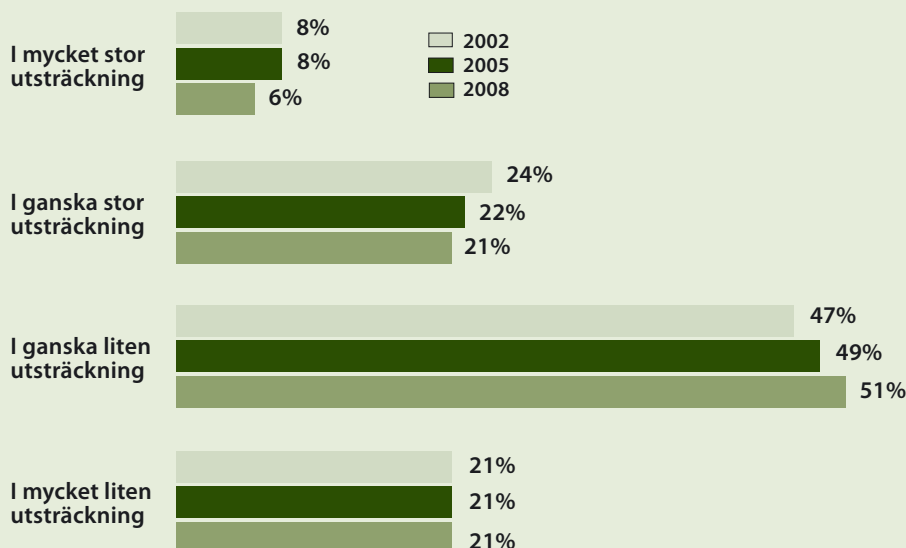
71 procent har svårt att släppa tankarna på jobbet när de är lediga. Det är en svag nedgång sedan 2005 då resultatet låg på 73 procent. Lika många anser att de fått alltför arbetsuppgifter att sköta och 68 procent menar att de har så många uppgifter att de inte hinner göra arbetet så väl som de skulle vilja. Något färre, 60 procent, hinner aldrig reflektera över sitt arbete.

Konflikterna minskar

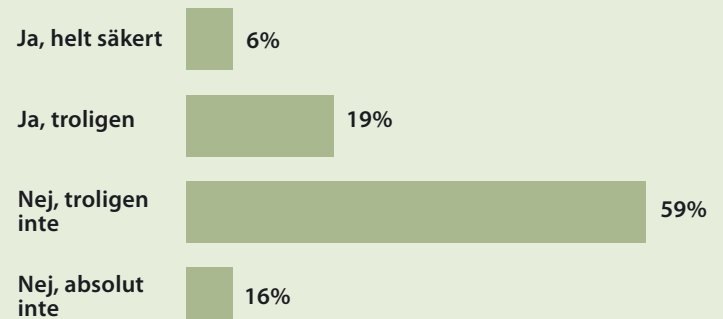
Konflikter verkar vara mindre vanligt förekommande än man kanske tror. De har minskat kontinuerligt sedan 2002. Idag är det bara 6 procent som upplever att det finns konflikter i mycket stor utsträckning.

Varannan anställd menar att konflikter endast finns i liten utsträckning och var femte att det inte finns några samarbets svårigheter alls.

Samarbets svårigheter och konflikter som påverkar arbetet negativt

Om du för fram kritiska synpunkter, riskerar du då att få en försämrad ställning?

Många oroar sig för ett toppstyrt universitet

Sexuella trakasserier

Antalet personer som känner till att sexuella trakasserier har förekommit på arbetsplatsen har gått ner. 99 personer känner till enstaka fall medan 13 personer uppger att det förekommit vid flera tillfällen. 97 procent anser att det inte förekommer.

Hur gamla är de som svarat?

De som är 60 år eller äldre har svarat i högre utsträckning jämfört med tidigare undersökningar. Andelen yngre än 30 har minskat något. Bland dem som är 50–59 har också skett en minskning med 8 procent.

Kvinnor är bättre på att svara än män.

Allmän trivsel

På det hela taget råder allmän trivsel på arbetsplatsen. Allra mest nöjd är man med sin institution. Sedan varierar det något om man är nöjd med sin fakultet eller generellt med att arbeta vid Göteborgs universitet.

I topp ligger Utbildningsvetenskapliga fakulteten, där nio av tio trivs. På andra plats hamnar samhällsvetarna, konstnärerna och anställda på Handelshögskolan.

På Humanistiska fakulteten och IT-universitetet är 17 procent missnöjda med sin institution. Det är också här man har haft stora omorganisationer. Även naturvetarna verkar vara mindre nöjda, där hela 17 procent är missnöjda med sin fakultet. Där är också flest negativa till universitetet som helhet.

Hela 261 sidor med kommentarer kom in.

Synpunkterna handlade bland annat om problem med toppstyrning, obegripliga organisationsförändringar och ökad byråkrati.

JOSEPH SCHALLER håller som bäst på att gå igenom alla kommentarer till enkäten som kommit in, för att strukturera upp dem. Men någon direkt plan för vad som ska göras med synpunkterna finns ännu inte. – Anonymiteten är ju viktig, så vi måste hantera kommentarerna försiktigt. I många fall handlar det om rop på hjälp men dessa går förstås inte att skicka vidare till cheferna. Men självklart tar vi alla synpunkter på allvar.

Bland annat oroar sig många för ett mer marknadsanpassat och företagslikt universitet. Toppstyrning, detaljkontroll och ständiga krav på uppföljningar skapar missnöje och desperation.

– **DET HANDLAR OM** att Göteborgs universitet blivit mer klämfingrigt, odemokratiskt och om ett kontrollbehov på en nästan genant låg nivå. Många anser att det finns ett tydligt uppifrån-ner-perspektiv där man pekar med hela handen. Det verkar ständigt komma nya krav från centralt håll från personer som inte förstår hur det är att arbeta ute på institutionerna.

En kommentar lyder: ”Organisatoriskt har GU de senaste åren gått mot en allt starkare toppstyrning/centralisering

av beslut, samtidigt som alltmer av det administrativa arbetet och undervisning läggs på enskilda forskare/lärare.”

DET VERKAR OCKSÅ, enligt Joseph Schaller, finnas en uppgivenhet inför alla nya fräsiga system som förväntas underlätta arbetslivet och dessutom spara pengar.

Här kommer ytterligare två kommentarer:

”Det införs mer och mer system. Snart går allt tid och energi åt till att snirkla sig genom alla egendomliga varianter av egenrapporteringar och ekonomisystem. En del av syftet sågs vara att det ska bli billigare. Kan inte effekten bli den motsatta? Många av lärarna tycker inte att de hinner med sin kärnuppgift utan det blir mer och mer administration.”

”**DEN ADMINISTRATIVA** bördan har tilltagit i stor omfattning de senaste åren och drabbar den enskilde läraren/forskaren. Att hantera system såsom medarbetarportalen, palasso, timredovisning (lokalt system på min institution) tar mycket tid och kraft framförallt för sådana (lärare/forskare) som inte sysslar med systemen dagligen.”

Den växande redovisningsplikten upplevs som betungande. Det handlar bland annat om att institutionerna ska skicka månatliga rapporter om sin ekonomi och om att misstron växer till deras förmåga att ta ansvar.

– Många känner att de inte får jobba i lugn och ro utan att nya uppgifter ständigt

läggs på, förklarar Joseph Schaller. Det finns ett storskalighetstänkande som upplevs som fyrkantigt. Vi rekryterar unga, kreativa människor för att de har olika sorters kompetens och försöker sedan stöpa dem i samma form.

MÅNGA KOMMENTARER berör även omorganisationerna på bland annat Humanistiska fakulteten.

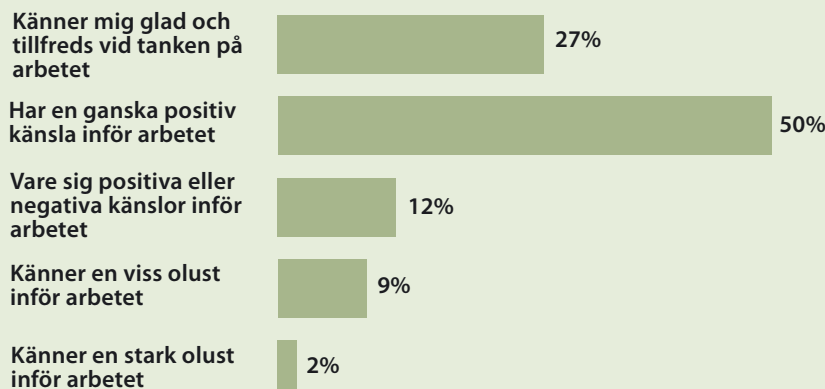
– Trots löften om samarbeten och dialog finns en stark känsla att bli överkörd. Flera anställda menar att förändringarna införts på ett okänsligt och odemokratiskt sätt.

”Fortfarande, nästan ett år efter omorganisationen, kan ingen berätta vad det är, vilken nytta den ska göra, hur det ska fungera etcetera. Ingenting har blivit som utlovat, istället är det ett stort kaos. Dags att rektor reagerar innan förtroendekrisen fördjupas. Jag är positiv till min fysiska arbetsplats, min chef, min institution, min prefekt, men de högre upp i hierarkin litar jag inte längre på.”

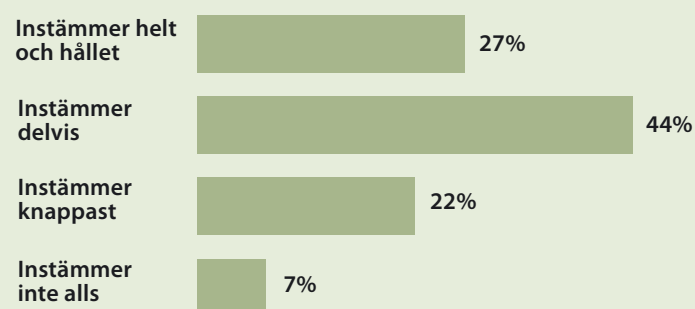
Många klagar också på otrygga anställningsförhållanden som att man efter 15–20 år som forskare fortfarande inte har någon tillsvidare tjänst. Det har hårdnat på anslagsfronten, alltmer tid går åt till att jaga pengar.

– Kranarna är redan hårt åtdragna. Och det kommer sannolikt inte att bli bättre i framtiden.

Känslor på väg till jobbet

Jag får alltfler uppgifter att sköta

Minskad oro från 2005

Beroendet av externa anslag

-7%

Nedskärningar i verksamheten

-10%

Omorganisation på arbetsplatsen

-3%

Framföra kritik i offentliga sammanhang

-6%

Att arbetsuppgifterna försvinner

-2%

Varsel om uppsägning

-2%

Drabbas av olycksfall/sjukdom i arbetet

-3%

Stölder på arbetsplatsen

-6%

Att göra misstag så annan skadas

-1%

Miljöfarliga ämnen/kemikalier

-1%

Christina Nordberg, personaldirektör vid GU, är nöjd med resultatet.

Allt pekar åt rätt håll

– Jag är glad och tacksam över det stora förtroende medarbetarna vid Göteborgs universitet visat genom att svara på enkäten, förklarar personaldirektör Christina Nordberg. Nu måste vi förvalta förtroendet på bästa sätt.

HELA 72,2 PROCENT av medarbetarna vid Göteborgs universitet hade tagit sig tid att svara på 2008 års arbetsmiljöenkät. Många hade också bifogat förklarande kommentarer.

– Jag känner en oerhörd ödmjukhet inför resultatet, förklarar Christina Nordberg. Det är förstås arbetsgivaren som har ansvar för miljön. Men att också medarbetarna engagerar sig och vill vara med och utveckla sin arbetsplats är oerhört positivt. Arbetsmiljön är ju en viktig del av hela verksamhetsutvecklingen.

De nya resultaten är mycket lika vad som kom fram 2005.

– Men de små förändringarna pekar oftast åt rätt håll. Oron för stölder, konflikter, mobbning och sexuella trakas-

serier har gått ner vilket nog beror på de insatser som gjorts inom dessa områden. Universitetet har exempelvis medverkat i projektet *Satsa Friskt* där många medarbetare lärt sig konflikthantering, något vi numera också lär ut till andra lärosäten. Men trots de goda resultaten är det viktigt att vi inte slår oss till ro utan hela tiden försöker utvecklas vidare. När det gäller mobbning och trakasserier måste målet vara nolltolerans.

DET ÄR EN OMFATTANDE enkät på hela 24 sidor som medarbetarna fått fylla i.

– Ändå måste vi vara medvetna om att undersökningen bara belyser en del förhållanden vid universitetet. Vissa områden eller delar kan behöva stöttning på ett sätt som inte framkommer av frågorna.

Fokus på 2008 års arbetsmiljöundersökning låg på chefer och ledarskap. Många menade att ledarskapet är otydligt.

– De flesta är nöjda med det system vi har, där en kollega utses till prefekt, eftersom han eller hon ju är insatt i verksamheten, förklarar Christina Nordberg.

Men samtidigt efterlyser man mer tydliga ledare. Rektorer har beslutat att alla chefer ska genomgå en chefsutbildning och det är ett viktigt steg i rätt riktning. Det kommer att ge cheferna bättre redskap och ett stöd när det gäller ledarskap. För att ytterligare undersöka chefernas situation kommer vi till hösten att genomföra en särskild enkät där de får svara på frågor om sin arbetsmiljö.

RESULTATET FRÅN ENKÄTEN kommer att presenteras för Centrala arbetsmiljökommittén, dekanerna och prefekterna. Två öppna seminarier ska hållas, den 25 och 27 maj, och en rapport ska vara klar efter sommaren.

– Göteborgs universitet är en modig organisation som vågar låta undersöka sig och öppet visa resultatet, menar Christina Nordberg. Vi är också en stabil organisation där mycket fungerar väldigt bra. Det ska vi värna om samtidigt som problem måste tas på allvar.

Flera IT-nyheter

◆ **Du som är nyfiken på** nya IT-tjänster har mycket att se fram emot den närmaste tiden. Just nu pågår flera stora gemensamma IT-projekt som på olika sätt påverkar alla anställda vid GU. Det handlar om nytt GU-kort, ny e-posttjänst för anställda, standardiserad datorarbetsplats och universitetets lärplattform GUL.

Den nya webbaserade lärplattformen GUL ska ersätta Kursportalen. Den är till för all utbildning, främst för nät- och distansutbildning, och kan beskrivas som en virtuell lärplattform. Tyngdpunkten ligger på interaktiv kommunikation och lärande. Men plattformen är inte bara för studenter och lärare utan även för forskning, samarbetsprojekt och administration. I GUL ingår verktyg som diskussionsforum, chatt, webbkonferens, anslagstavla, digitala tester och inlämningsuppgifter.

Som lärare kan du också få feedback på din undervisning.

Snart är det dags för en ny e-posttjänst för anställda. Beslutet har redan tagits om att gå över till Microsoft Exchange, som är den vanligaste plattformen för e-post. Upphandlingen av tjänsten ska vara klar i september och målet är att dagens 30 olika e-postsystem vid GU ska ersättas av ett gemensamt.

Dessutom finns planer på att införa en standardiserad datormiljö vid hela universitetet. Projektet går under namnet Gotvid, "Glad och trygg vid datorn", och förväntas ge en säkrare datormiljö, bättre support, lägre kostnader och bättre arbetsmiljö. Senare i vår kommer ett förslag att presenteras för hur tjänsten ska se ut. Uppskattningsvis tar det tre–fyra år innan satsningen är genomförd fullt ut.

Visa upp ditt GU-kort!

◆ **Ett kort istället** för flera olika – det är tanken bakom det nya GU-kortet som lanseras nästa år för både studenter och anställda. Kortet är ett så kallat multifunktionskort och kan användas som passerkort, lånekort på UB, utskrifts- och kopieringskort och som en intern identifikationshandling.

– Men kortet kan på sikt användas till mycket annat. En fördel är att det leder till minskad kontanthandling och ökad säkerhet, säger projektledare Ann-Christin Jarl på ekonomiavdelningen.

Göteborgs universitet kommer att använda samma typ av kortteknik som Linköpings universitet haft i flera år.

Under förra hösten genomfördes ett pilottest med utvalda studenter på Pedagogien och 98 procent var nöjda. I höst startar ett större pilotprojekt på Pedagogien och om det faller väl ut kommer kortet att erbjudas för alla studenter och anställda på GU.

Mer information finns på www.gukort.org.gu.se.

Mer tid, mindre strul och bättre support

För snart tre år sedan bytte institutionen för vårdvetenskap ut alla datorerna och införde en gemensam datormiljö. Så hur gick det?

Resultatet har blivit ett stabilt, tryggt och säkert datorarbete – inte en enda virusattack på två år.

VÅRDVETENSKAP, som ingår i ett pilotprojekt som IT-avdelningen driver, är den första institutionen vid GU som kört det nya systemet i skarpt läge.

– Det fungerar väldigt bra. Vi vill inte att våra medarbetare ska behöva tänka på tekniken och hur datorerna fungerar utan det ska bara flyta på, säger Karin Ahlberg, biträdande prefekt, och IT-samordnare Fiona Lovén nickar instämmande.

Som GU Journalen skrev om i förra numret finns det långtgående planer på att standardisera datorarbetsplatserna på hela GU inom några år.

Istället för att ha en massa olika system är tanken att skapa en gemensam datormiljö som ska vara säkrare, stabilare och billigare.

Men att i ett svep byta ut alla datorer och införa ett tekniskifte var inget lätt beslut, menar Karin Ahlberg. Det krävdes många informationsmöten och diskussioner.

– **MÅNGA MENAR ATT** de har särskilda krav och individuella behov för att kunna utföra sitt arbete, men så är det kanske inte. En dator ska inte vara ett personligt hobbyverktyg utan ett arbetsredskap, så enkelt och smidigt som möjligt. Kritiken mot standardisering bygger på en oro att alla får samma dator och samma program, utan någon som helst anpassning. Det stämmer inte, utan det finns en grad av personlig frihet, framhåller Karin Ahlberg.

Visserligen är alla datorer utrustade med samma basprogram, bland annat Officepaket, antivirusprogram och webbläsare, men utöver det kan man välja till speciella program. Det finns heller inga hinder att köra mer kvalificerade statistik-

och analysprogram för forskning.

– Det har lett till flera förbättringar, inte minst vad gäller säkerheten. Vi sparar också tid och får bättre support, säger Karin Ahlberg.

Karin Ahlberg

Hur mycket pengar institutionen har sparat är svårt att räkna ut, menar hon. Exempelvis betalar man inte längre för IT-samordnaren, vars tjänst har flyttats över till den centrala IT-avdelningen.

Datorerna hyrs av Dell genom ett avtal som går ut på att samtliga maskiner byts ut vart tredje år. Utbudet var snävt, man kunde välja mellan en stationär eller en bärbar pc.

Det nya systemet infördes sommaren 2007. Över en helg byttes alla gamla datorer ut och alla fick en sprillans ny dator när de kom tillbaka till sitt rum. Inget såg ut som tidigare. För att kunna komma igång krävdes inloggning.

– **DET VAR STORA** förändringar på en gång. Det är klart att det var förvirrande och frustrerande, och många var skeptiska och handfallna över vad de skulle göra. Alla var tvungna att lära sig ett lite annorlunda arbetssätt, men det tog inte lång tid, menar Karin Ahlberg.

Annat var det förr. Då var virusattacker, krånglande datorer och driftstopp alltför vanliga avbrott i arbetet.

– Det var dags att göra något åt alla gamla datorer som ständigt behövde uppdateras och fixas manuellt. Vi hade 114 datorer och en tekniker, det gick helt enkelt inte. Det var alltför mycket krångel, minns Fiona Lovén som nu kan fjärrstyra samtliga 130 datorer från sin arbetsplats.

All uppdatering av programvara och viruskydd sköts automatiskt. Inte minst är säkerheten mycket bättre än tidigare genom att all data sparas på en central server, inget lagras på den egna hårddisken.

Vårdvetenskap är ganska långt framme i IT-utvecklingen. Tidigt installerades trådlöst nätverk i båda husen. Nu i april går de ett steg till och sjösätter ett nytt system, Follow-me-print, som innebär att man hämtar ut sina utskrifter var som helst genom att dra sitt inpasseringskort vid skrivaren. Försöker man skriva ut för många kopior skickas beställningen vidare till det lokala tryckeriet.

Karin Ahlberg och Fiona Lovén har inte hört några klagomål. Det enda irritationmomentet var att inloggningen ibland tog för lång tid, men det problemet ska vara löst.

– **DE NYA DATORMILJÖN** känns väldigt trygg. Om det fungerar bra här, med tanke på att vi har medarbetare med relativt hög medelålder som inte har så stor datorvana, kommer det att fungera överallt. Det är jag säker på.

Med den nya tekniken ser Karin Ahlberg också stora möjligheter att skapa en mer flexibel och modern arbetsplats. Institutionen har redan gjort i ordning tre icke-personliga arbetsrum med plats för många personer.

– Vi är inte längre beroende av ett eget rum. Jag kan ta med mig min bärbara pc och sätta mig var som helst. Arbetssättet blir mer rörligt vilket i sin tur ökar samarbetet. Vi måste försöka bryta gamla mönster och prova nya arbetssätt, det passar kanske inte alla men kan vara värt att prova.

Allan Eriksson

fakta

GU-projektet Gotvid står för "Glad och trygg vid datorn" och går ut på att införa i stort sett likadana datorarbetsplatser på hela universitetet inom några år. Under 2010 kommer några verksamheter att ingå i en pilotstudie. Mer information finns på: www.it.gu.se/satsningar-projekt/gotvid/.

SULF

SVERIGES UNIVERSITETS-
LÄRARFÖRBUND.

Vi kan högskolan!

FOTO: JOHAN WINGSBORG

Karin Rönnerman fick erbjudande om 25 procent forskning i tjänsten, men samtidigt skulle alla andra uppgifter också göras.

Forskningstid blev övertid

Egen forskningstid: 25 procent.

Det var ett erbjudande som Karin Rönnerman, professor i pedagogik, inte kunde tacka nej till.

Men för att hinna med allt blev det många övertidstimmar.

I BÖRJAN AV FÖRRA ÅRET gick Utbildningsvetenskapliga fakulteten ut med ett erbjudande till alla professorer och docenter om utökad forskningstid. Professorer fick 25 procent och docenter 20 procent, utöver tiden för kompetensutveckling på 10 procent som finns reglerad i arbetstidsavtalet.

En av dem är Karin Rönnerman. Som befördrad professor är hon nöjd med satsningen.

– Det innebär att jag jämförs med andra professorer. Jag tycker att det är ett bra initiativ. För mig var det självklart att skriva på. Det var en möjlighet att kunna generera sammanhållen tid för att skriva, samla in material och söka pengar till internationellt samarbete.

Men erbjudandet var inte utan krav på motprestation.

– Vi fick beskriva hur vi skulle använda tiden och det samtalet följdes upp i januari i år, och fortsättningen prövades av både prefekt och dekan.

Fast baksidan var alla andra arbetsuppgifter som ändå skulle göras, vilket blev en omöjlig ekvation. Vid årets slut betalades det ut 300 övertidstimmar.

– Det var inte bra men jag hade så många uppdrag som jag inte kunde avbryta. Som nybliven studierektor för

forskarutbildningen var jag ansvarig för antagningen av doktorander, vi arbetade väldigt mycket med Bolognaprocessen och jag hade en omfattande uppdragsutbildning. Men i år ser det bättre ut.

Nu har fakulteten infört stopp för all övertid.

– Det enda vi kan göra är att säga nej till fler kurser och extra uppgifter, vilket är lättare sagt än gjort. Men ingen av oss med fasta tjänster har utrymme för ytterligare uppdrag i sina tjänster under resten av året.

FÖR KARIN RÖNNERMAN var 2008, trots all övertid, ett ovanligt lyckosamt år. Hon fick medel från STINT och Vetenskapsrådet för att utveckla ett forskningssamarbete med Charles Sturt University i Australien vilket resulterade i ett universitetsövergripande avtal. Hon var också inblandad i utgivningen av fyra böcker, varav medredaktör för en.

Att få egen tid för forskning tror hon är oerhört betydelsefullt. Det kommer att löna sig på sikt.

– Det betyder att det blir mer tid för att skriva och fler publikationer. Det innebär också att fler ansökningar skrivs. Sedan hoppas jag att det leder till fler samarbeten både inom institutionen och med utländska lärosäten.

I en tid då allt fler konkurrerar om pengar och de främsta forskarna blir det också viktigare att kunna erbjuda bra villkor. Karin Rönnerman har fått flera lockande anbud men vill stanna kvar för att bygga upp sin forskning.

Under lång tid har Utbildningsveten-

skapliga fakulteten varit framgångsrik med att dra in pengar. Men Sverker Lindblad, professor och ställföreträdande prefekt för forskning vid institutionen för pedagogik och didaktik, tror dock inte att det beror på fakultetens nya satsning på forskare.

– Det är för tidigt att utvärdera den satsningen. Vi har lyckats väldigt bra med externa anslag och haft en utdelning på 17 procent, vilket är klart mer än vad andra lärosäten fått. Om det beror på tur eller skicklighet är svårt att svara på, men ett skäl är förstås att vi har skrivit bra ansökningar.

Sverker Lindblad tycker att satsningen är viktig. När han kom hit för fem år sedan fick han ingen tid alls för forskning.

Men att hinna med både forskning och alla andra arbetssysslor tar tid, vilket sammantaget leder till en hög arbetsbelastning.

– **MÅNGA HAMNARI** i en svår sits. Det kräver tid som vi inte har. De flesta av oss jobbar minst 50 timmar i veckan och det arbetet har tidigare inte redovisats, utan har varit "gratis". Det är fullt rimligt att man får betalt för den tiden. Det är först då man kan göra något åt den höga arbetsbelastningen.

Lars-Erik Olsson, prefekt på institutionen för pedagogik och didaktik, ser satsningen som helt nödvändig för att behålla duktiga forskare och för att vara en attraktiv arbetsplats.

– Vi kände att vi var tvungna att göra något för att erbjuda konkurrenskraftiga villkor. Det måste vi göra om vi vill kon-

kurrera med andra lärosäten och fortsätta generera mycket externa pengar. Vi vill behålla den ledande position som vi har idag i Sverige.

FAKULTETEN REKRYSERAR nu minst 12 personer, varav flera till tjänster som professorer och lektorer. Förhoppningen är att det blir ännu fler, däribland utländska sökande.

– Vi vill också locka hit välmeriterade forskare med egna forskarmedel.

De första åren räknar Lars-Erik Olsson som en inkörningsperiod. Först därefter kan satsningen utvärderas. Men förhoppningen är att investeringen på 4,6 miljoner kronor redan i år ska ge utdelning.

Enligt Lars-Erik Olsson befinner sig institutionen i ett svårt läge. En orsak är generationsväxlingen, de närmaste två åren går 40 personer i pension. En annan svårighet är att planera lärarutbildningar i en tid då studentunderlaget förändras snabbt. Förra året sjönk antalet studenter dramatiskt och i år ser det ut att bli rekordstor ökning.

Förra året betalade fakulteten ut över 6 miljoner kronor i övertidsersättning.

– Övertid är en önskad men kortsiktig lösning för att med kort varsel kunna hantera de uppdrag vi har. Men man får inte glömma bort att det bara var en tredjedel av forskarna med villkorad utökad forskningstid som fick övertid. Vi har en bättre planering för 2009.

Allan Eriksson

profilen

NATUREN UTAN MENING

TEXT Eva Lundgren | FOTO Johan Wingborg

För 3,5 miljarder år sedan hände något märkligt. En molekyl replikerade sig och blev två. Dessa replikerade sig i sin tur och blev fler.

Kanske var det så livet på jorden uppkom.

– Men delningarna var inte perfekta, förklarar biologen Lars Johan Erzell. Just de små variationerna mellan molekylerna utgör motorn i den naturliga utveckling som också gett upphov till människan. Att livet i all sin rikedom uppstått utan mål, mening eller avsikter är idag en vedertagen naturvetenskaplig sanning. Ändå är den fortfarande ganska svår att ta till sig.

TROTS ATT DAGENS VÄXTER och djur ser så olika ut och fungerar på så många skilda sätt har de alla ett gemensamt ursprung i denna första molekyl. Och även om vi människor är speciella på många vis är vi varken skapelsens krona eller målet för naturens utveckling. Vi är bara ett i raden av däggdjur som alla har cirka 20 000 gener, vare sig vi är möss eller människor.

Människan och hennes omvärld har fascinerat Lars Johan Erzell ända sedan han som liten drömde om att bli arkeolog på dagarna och astronom på nätterna. Och det är detta intresse som får honom att fortfarande tycka att allt tal om två kulturer, en naturvetenskaplig-teknisk och en humanistisk-samhällsvetenskaplig, är helt onödig.

– Vi ägnar oss ju alla åt samma sak, att försöka förstå människan och världen. Men av någon anledning är de naturvetenskapliga utbildningarna i Sverige inte särskilt bra på att ta upp de mer existentiella frågor som vetenskapen väcker. I andra länder är man mer beredd att reflektera över teorierna. Och i exempelvis Norge är en introduktion i vetenskapsteori obligatorisk vid universitetet. Samtidigt som naturvetarna här är ovana vid att diskutera med historiker eller filosofer, har dessa å andra sidan ofta en helt felaktig bild av även de mest grundläggande tankarna inom exempelvis biologi. Det var den här insikten som fick mig att för femton år sedan starta en tvärvetenskaplig vecka för cellbiologerna på masternivån tillsammans med bland annat några idéhistoriker.

Och för tre år sedan satte Lars Johan Erzell igång orienteringskursen *Biologi för filosofer*. Innan dess hade han gett en liknande kurs på lärarutbildningen, tillsammans med humanister och pedagoger.

– Tre egenheter utmärker människan: en ovanligt stor hjärna, förmåga till komplicerat språk och en tumme som gjort det möjligt att tillverka komplicerade föremål.

Och ord, begrepp, kategoriseringar och klassificeringar hör till människans sätt att få ordning och struktur

”Vi människor måste alltså själva komma fram till vilken typ av samhälle vi vill leva i. Och åtminstone jag vill helst leva i en demokrati ...

på den myllrande omvärld som finns runt omkring oss.

– Orden är bland det viktigaste vi har men leder kanske just därför ofta fel. Vi vill att verkligheten ska vara klar och tydlig men, som Darwin påpekade, i naturen finns sällan klara gränser. Och vi tolkar in avsikter och mening i det vi upplever, för det är så vi själva fungerar. Men naturen har ingen avsikt.

Det är just för att vi tänker som vi gör som det kan vara så svårt att förstå naturvetenskapliga teorier, exempelvis evolutionsteorin, menar Lars Johan Erzell.

– Socialdarwinismen var exempelvis en 1800-talsteori som trots namnet är äldre än Darwin. Enligt denna idé strävar naturen mot ständigt högre mål och människans uppgift är att hjälpa till, bland annat genom att hindra ”dåliga” egenskaper från att spridas för att istället gynna de ”goda” anlagen. Det här sättet att tänka gav i början av 1900-talet upphov till så kallad rashygien och steriliseringsprojekt där människor som ansågs vara sämre skulle hindras från att fortplanta sig. Men Darwins teori säger faktiskt precis motsatsen: naturen har inget mål och livet kan utvecklas åt vilket håll som helst. Det finns varken goda eller dåliga gener, däremot bättre eller sämre anpassningar till olika miljöer. Och stor variation är en

fördel för en art, så kallade rena raser med smal genetisk bas lever däremot farligt. Rasism och biologi går helt enkelt inte ihop.

ETT ANNAT SÄTT ATT SE på naturen är att uppfatta den som god och som en förebild för hur människan bör vara.

– Och människor som vill argumentera för sina åsikter, vare sig det gäller att konkurrens är bättre än samarbete eller att en kärnfamilj är mer normalt än andra familjer, brukar luta sig mot vad som anses naturligt. Men naturen är full av variationer och kan därför stödja nästan vilken åsikt som helst. Och naturen har hur som helst ingen moral och säger ingenting om hur det borde vara. Vi människor måste alltså själva komma fram till vilken typ av samhälle vi vill leva i. Och åtminstone jag vill helst leva i en demokrati där man försöker lösa praktiska problem på bästa sätt och som bygger på rationalitet och tolerans.

Tillsammans med några kollegor håller Lars Johan Erzell på med en bok om just de här frågorna. Där diskuterar han också en annan villfarelse, nämligen att se på levande varelser som någon sorts maskiner.

– Men det är en jämförelse som haltar ordentligt. Maskiner måste fungera felfritt in i minsta detalj, annars arbetar de sämre eller kanske inte alls. Men så är det inte i naturen.

Kanske låter det paradoxalt. Men att livet är så framgångsrikt beror just på att det inte är så perfekt. Den där första molekyl som kanske replikerade sig för 3,5 miljarder år sedan, gav upphov till en rad nya molekyler som också delade sig. Och själva poängen är just att det ibland blir fel.

– DET ÄR DESSA VARIANTER eller mutationer som är själva grunden för livet i all dess dynamik. Mutationerna kan få svåra följder för individen men de kan också vara lyckosamma. Fast i de flesta fall är de bara varianter som förs vidare till nästa generation och nästa och så småningom ger upphov till nya former och arter. Det är just för att livet är så tolerant mot förändringar och variationer som vi alls har en evolution.

Även om motståndet mot evolutionsteorin varit stort, inte minst inom religionen, är den idag allmänt accepterad. Det visas inte minst av att Lars Johan Erzell, i gott samarbete med Universeum och Svenska kyrkan, kunnat göra en Darwinutställning i Domkyrkan.

– Den som tror att religionen alltid varit fiende till vetenskapen har faktiskt fel: många vetenskapsmän har kommit från kyrkan, bland annat genetikens fader, Gregor Mendel, som ju var munk. Men den dag vi visar

profilen

”Den som tror att religionen alltid varit fiende till vetenskapen har faktiskt fel: många vetenskapsmän har kommit från kyrkan ...

att inte bara kroppen, utan också psyket, går att förklara med hjälp av evolutionsteorin kanske vi får en ny religionskonflikt.

HUR LIVET Egentligen uppstått på jorden, hur olika växter och djur utvecklats, och hur naturligt urval lett till just en så komplicerad varelse som människan, hör till de frågor vi kanske aldrig kommer att få ett fullständigt svar på.

– Men utvecklingen inom biologin går väldigt fort nu. Istället för att bara undersöka enskilda molekyler har forskarna börjat titta på hela nätverk där skilda molekyler fungerar tillsammans. Och olika delar inom biologin visar sig stämma med varandra på ett mycket vackert sätt.

Trots att naturvetenskap handlar om de mest angelägna av alla frågor, som livets uppkomst och hur vi ska kunna fortsätta leva på jorden utan att förstöra den, är intresset för naturvetenskapliga studier ganska litet, inte bara i Sverige, utan även i övriga Europa.

– I Asien däremot satsar man stort inom de här områdena och alltfler framstående forskare kommer från Kina och Indien. Att många av våra ungdomar skyr naturvetenskapen beror nog på att de tycker att det verkar svårt. Och det är det förstås. Men ska man bli duktig, vare sig inom musikbranschen, media eller som biolog, är det hårt arbete som gäller. Det kommer man aldrig ifrån. Och naturvetenskap hör till det mest intressanta som finns när man väl satt sig in i den.

INSIKTEN ATT MÄNNISKAN ÄR en produkt av evolutionen och varken målet eller meningen med naturen leder till många frågor. Bland annat kan man undra om människan fortsätter att utvecklas och kommer att vara något helt annat om några hundra tusen år.

– För alla arter gäller att de finns en tid på jorden för att antingen utvecklas vidare eller så småningom dö ut. Hur det kommer att gå för människan är omöjligt att veta. Vi formar vår egen miljö i så stor utsträckning att vi satt många naturliga mekanismer ur spel. Jag tror inte att vi kommer att förgöra oss själva. Men det krävs att ganska många människor inser allvaret med miljöhoten för att våra politiker ska kunna fatta de svåra beslut som krävs för en kursändring. Annars finns det en risk att de gör för lite och dessutom för sent.

Även om Sverige är bra på att exempelvis spara energi skulle mycket mer kunna göras, menar Lars Johan Erkell.

– Vi har byggt in oss i ett system där många människor lever på ett ohållbart sätt, exempelvis för att de måste pendla långa vägar till jobbet. Självt har jag promenadvänligt till min institution, innan jag ens börjat arbeta har jag hunnit njuta av flera vårtecken. Det är ett privilegium väldigt få människor kan unna sig. Vi har låtit vår ekonomi bli beroende av en allt högre konsumtion av prylar och samtidigt som vi inser att vi inte kan hålla på så här är det svårt att bara ändra levnadssätt. Vi förstår att våra

problem är globala och att alla jordens folk måste enas om ett hållbart sätt att leva. Men många länder har så stora andra problem, som brister i demokrati och utbildning, som också måste lösas. Det finns en risk att det kommer att krävas en stor katastrof innan vi människor verkligen inser hur allvarligt läget är.

VI MÅSTE INSE att man kan leva ett gott liv utan att ständigt köpa nya prylar, menar Lars Johan Erkell.

– Som gammal amatörmusiker tycker jag att vi borde ägna oss mycket mer åt kultur. Musik, litteratur, intressanta samtal – det finns mängder med saker att göra som inte tär på miljön men som ändå ökar livsglädjen mycket mer än en massa prylar. Även vetenskap hör förstås hit, vare sig det handlar om att läsa historiska verk eller om att försöka förstå människans utveckling. Vi kan leva ett rikt liv utan att konsumera så mycket och eftersom jag är optimist tror jag att vi kommer att lära oss ett sådant sätt att leva.

FAKTA/LARS JOHAN ERKELL

Yrke: Universitetslektor och docent vid zoologiska institutionen.

Familj: Hustrun Anja, dottern Miriam och hunden Nellie, en portugisisk vattenhund (precis som Barack Obama).

Bakgrund: Uppvuxen i centrala Göteborg med utsikt över hamnen. Pappa var en oerhört bildad humanist som säkert stimulerat intresset för humaniora.

Ålder: 60 år.

Bor: I norra Mölndal, vilket innebär den stora livskvaliteten att kunna promenera till arbetet.

Intressen: Mycket kultur- och naturintresserad, nyfiken på det mesta men tycker bland annat om att vandra i fjällen.

Roligast att göra: Spela klarinett i orkester. Var med och startade Göteborgs ungdomsorkester på 1960-talet. Har också varit mycket aktiv i Chalmers barockensemble, en orkester som har flera kvaliteter utöver de rent musikaliska.

Senast lästa bok: Birgitta Forsman: *Arvet från Darwin*. Rekommenderas!

Musiksmak: Helst klassiskt.

Hoppas på: Ett samhälle byggt på förnuft och tolerans där vi slutar skylla på varandra och tar ansvar för problemen.

Aktuell: Har nyligen haft en utställning om Charles Darwin i Domkyrkan.

Projekt på gång: Att vara redaktör för en bok som ska heta *Biologisk filosofi* eller liknande.

Gör helst på semestern: Familjen ... naturen ... kulturen ... allt!

Egenskaper jag uppskattar/tycker illa om hos människor: Generositet och humor/trängsynthet och fanatism.

Alla levande varelser, både växter och djur, har ett gemensamt ursprung.

FOTO: JOHAN WINGBORG

Nära Pedagogen ligger Antikhallarna där man då och då kan hitta Pia Glimstedt på lunchrasten, botaniserande bland porslin, silver och gärna stora fat i blått och vitt.

Samlandet skänker sann glädje

Pia Glimstedt minns tydligt hur hon redan som barn var intresserad av pryglar: att hon gärna satt och vred och vände på föremål och ville veta hur de hade gjorts och var de kom ifrån.

– Jag växte upp i en familj som var road av saker, både nya och gamla. Vi ändrade ofta om hemma och plockade bort saker som varit framme och tog fram annat.

HON DRAR EFTER ANDAN när hon ser skålar och fat i Rörstrandserien *Blå eld* hos en av handlarna i Antikhallarna.

– Åh, den här servicen är fin!

En gång för länge sedan gick stora delar av hennes lön till antikviteter och konst. Då arbetade hon på en avdelning på Göteborgs Auktionsverk. Det var där hon sög åt sig allt som gick att lära sig om gamla ting.

– NÄR MAN GJORDE bouppteckningar och värderingar fick man se många fina hem, ofta helt olika varandra. En gång kom jag till ett ganska enkelt hem för en bouppteckning, ett rutinarbete. När vi står i vardagsrummet och vänder på mattan så ser vi att den är av Märta Måås-Fjetterström.

Historieintresset har funnits länge och innan Pia Glimstedt gifte sig och fick barn fanns tankarna på en doktorsavhandling i historia efter universitetsstudierna.

När hon återkom till universitetet hade hon siktat in sig på lärarutbildningen

men drogs till pedagogiken för att den tangerade så många olika spännande ämnen: samhällsteorier, filosofi, psykologi med mera. Men intresset för historia har fortsatt blomma bland annat genom antikviteterna: lyckan i att hitta vackert porslin på någon auktion i Dalsland eller i att portionera ut arvegods till barnen när de flyttat hemifrån.

– Jag skulle aldrig kunna ha det avskalat hemma, men jag kan inte säga att det är för belamrat med saker heller, säger hon och skrattar.

HON PEKAR PÅ SILVERBESTICK och smycken med röda stenar, noggrant arrangerade i en monter, och säger att det är tack vare en köpstark bondeklass som Sverige har så mycket vackert hantverk i silver.

– Cigaretteuier i silver kan man få billigt nu, när alltfler slutar röka.

Annars är de stora fyndens tid förbi, tycker hon. Andrahandshandlarna har förstått värdet av antikviteterna och det märks på priserna hos etablerade antikvitetshandlare såväl som på mindre auktioner. Men föremålets skönhet och funktion är det mest intressanta, det ekonomiska värdet kittlar inte så mycket.

– Jag är ganska oortodox när det gäller antikviteter och kan tänka mig att köpa även om det finns skavanker eller om en leksak inte säljs i sin originalförpackning. Sådant som en del aldrig skulle acceptera.

Sedan hon började arbeta på universitetet har hon varit adjunkt och

studievägledare och även undervisat.

– Jag tycker verkligen om att arbeta med studenter och få dem insatta i vad universitetet är, så att de inte behöver fastna vid att läsa grundkurs efter grundkurs.

Men sedan hösten förra året har Pia Glimstedt en doktorandtjänst för att forska kring hur pedagogiken har formats som ämne.

– Avhandlingen kommer att bygga på intervjuer med trettiofem professorer från de största lärosätena som varit med att forma pedagogiken i Sverige. Om deras väg till pedagogiken, deras karriär och hur ämnet på så sätt skapats.

HON SER TYDLIGT hur beteckningarna pedagogik och den nu så aktuella utbildningsvetenskapen skapar nya inomvetenskapliga diskussioner, men hon ser egentligen inga problem i det. Vetenskaplig ämnesavknoppning och nya begrepp leder som regel till fruktbar ämnesutveckling.

– Kopplingen mellan teori och profession skapar en spänning i mitt material. Historiskt har ju pedagogiken en koppling till filosofin och psykologin, men under 1970-talet skedde en breddning genom det växande intresset för samhällsvetenskaplig teoribildning.

Många av de äldsta förgrundsgestalterna är intervjuade men några gick nyligen bort. Det märks att Pia Glimstedt känner sig förunnad att få samla in materialet och möta professorer som var aktiva redan

under efterkrigstiden, som till exempel Kjell Härnqvist och Karl Gustaf Stukát.

På sätt och vis är hon åter i arbetet med hembesök och djupdykning ner i historien, men materialet hon kommer tillbaka med är annorlunda:

– Ja, vi har pratat om var jag ska spara alla intervjuerna någonstans när avhandlingen är klar. De får läggas i någon förgylld kista när jag är klar.

Viveca Bladh

fakta

Namn: Pia Glimstedt

Ålder: 50 år

Familj: tre döttrar och make

Bor: hus i Särö

Gör: universitetsadjunkt, doktorand och studievägledare

Fritidsintresse: moderna och gamla antikviteter – "föremål med liv i"

UB har fått en "lillasyster"

◆ **Den 17 april** invigdes det nya tillskottet till universitetsbiblioteket, Studietorget Campus Haga. Det betyder att universitetet nu kan erbjuda studenterna vid Samhällsvetenskapliga fakulteten fler moderna och flexibla arbetsplatser.

– Det var efter ett besök på Studietorget Hälsovetarbacken för några år sedan som vi fick upp ögonen för konceptet, berättar dekan Helena Lindholm Schulz.

Studietorget Campus Haga erbjuder biblioteks- och informationssökningstjänster till studenter och lärare/forskare vid institutionerna på Campus Haga (Förvaltningshögskolan, socialt arbete, sociologi och statsvetenskap). Universitetsbiblioteket driver verksamheten och bemannar med personal från Centralbiblioteket.

– Studentarbetsplatserna ska bidra till en bättre lärandemiljö, både för enskilda studier och för arbete i grupp, poängterar Agneta Olsson, överbibliotekarie vid UB. Jag minns när vi i början av 1990-talet öppnade Samhällsvetenskapliga biblioteket, här i samma lokaler. Då var boksamlingarna i fokus, men det har hänt mycket sedan dess! Litteraturen kan man beställa till närmaste bibliotek och artiklar läser man numera på webben.

Nytt avtal om företagsvård

◆ **Göteborgs universitet** har i en upphandling valt Previa som företagshälsovård från den 1 april. Jämfört med tidigare innebär det nya avtalet en höjd ambitionsnivå beträffande såväl bredd på professioner, kompetenser som tillgänglighet.

Som anställd vid Göteborgs universitet har du rätt att själv kontakta företagshälsovården och boka upp till tre besökstillfällen per år. Ring Annika Derner på Previa, 031-61 57 60. Därefter ska chef kontaktas för ytterligare besök.

När det gäller utredningar och åtgärder av olika slag, exempelvis arbetsmiljökartläggningar, stöd till chefer, konflikthantering, kontakta Christina Stephansson på personalavdelningen, 786 1093.

Mer information finns på www.pa.adm.gu.se/arbetsmiljo

Stipendium för kultur och hälsa

◆ **Stiftelsen** Anna Ahrenbergs donationsfond för vetenskapliga m.fl. ändamål har inrättat ett "Anna Ahrenbergs resestipendium för post docs som forskar inom området kultur och hälsa". Syftet med stipendiet, som är på 75 000 kr, är att möjliggöra en resa till och viss tids vistelse vid utländskt universitet där välrenommerad forskning inom kultur och hälsa bedrivs. Stipendiet är förbehållet forskare i Göteborg med avlagd doktorsexamen. I första hand tilldelas stipendiet yngre forskare inom Göteborgs universitet och Chalmers, som har avlagt doktorsexamen. Stipendiet kan sökas före den 15 juni.

Mer information om stipendiet finns på www.annaahrenberg.com

Tävling med otydliga

TEXT Eva Lundgren | ILLUSTRATION Mario Brancaglioni

Tävlingen är redan igång men det är inte klart vilka reglerna är och vad som krävs för att komma i mål.

Så skulle man kunna beskriva problemen med det nya sättet att fördela forskningspengar.

ATT KVALITET SKA LÖNA SIG är de flesta överens om, men mycket mer än så verkar företrädare för olika discipliner inte kunna enas om.

– Det nya fördelningssystemet är gjort efter en naturvetenskaplig modell där man publicerar ett stort antal artiklar på engelska i internationella tidskrifter. Visst kan man tycka att samhällsvetare och humanister också borde kunna göra så. Men det innebär en stor omställning som dessa ämnen får stå för själva. Och det handlar inte bara om vad forskarna själva tycker utan också om vilken publik man vänder sig till. Viss forskning, exempelvis inom litteraturvetenskap, har utvecklats i samarbete med skolan för att utbilda lärare och förmedla en kulturtradition. Och annan forskning berör i huvudsak Sverige. Den som studerar svensk politik diskuterar nog i första hand med andra

svenska forskare och har inte behov av att skriva i internationella tidskrifter.

Så säger Rangnar Nilsson. Hon disputerade nyligen på avhandlingen *God vetenskap* där hon jämfört idéhistoria, statsvetenskap och fysik och menar att regeringen inte tagit hänsyn till de skillnader som finns inom olika discipliner.

Men att det skulle vara problematiskt att tvingas publicera sig på engelska kan Christian Munthe, professor i filosofi, inte hålla med om.

– **ÄVEN DEN SOM FORSKAR** om något specifikt svenskt, som svensk arbetarlitteratur, kan ha intresse av att skriva på engelska. Det finns väl arbetarlitteratur i andra länder som man kan jämföra med? Och de teorier och metoder man använder, prövar och utvecklar, är väl internationella, liksom de forskare man förhåller sig till?

Ett större problem är istället att det inom vissa områden helt saknas forum att publicera sig i, menar han.

– Men UB erbjuder hjälp till den som vill starta en egen e-tidskrift. Gör man det inom ett område där det inte finns någon annan tidskrift kan den dessutom bli väl

ansedd. Man blir alltså sin egen lyckas smed.

Professor Ulf Smith, som företräder Sahlgrenska akademien i Göteborgs universitets forskningsberedning, har svårt att förstå varför humaniora och samhällsvetenskap inte skulle kunna bedömas enligt nationella kvalitetsmått.

– Det uppstår alltid problem vid förändringar, en del vinner medan andra förlorar. Men själva grundtanken med det nya fördelningssystemet, där den som är duglig får erkänsla, tycker jag är mycket sundare än det vi har nu. Att de framgångsrika forskarna drar in pengar är dessutom något som hela universitetet har nytta av.

Vetenskapsteoretikern Lena Eriksson har tio års erfarenhet av forskning i Storbritannien.

– Där har rankingsystemet bland annat inneburit att forskare som bara är projektanställda, har blivit ett slags B-lag. Institutioner kan bara tillgodoräkna sig artiklar som publiceras av fast anställd personal. Å andra sidan kan framgångsrika forskare använda just det som ett argument för att få en tjänst. Det är lite

regler

som medeltida äktenskapslagar, inget tafsande utan ett kontrakt.

ETT SÄTT ATT LÖSA DET problemet är att låta exempelvis prefekten stå med på alla artiklar.

– Det kan ju låta konstigt men kan också leda till en flatare hierarki, menar Christian Munthe. Det blir tydligt att professorn är beroende av att andra gör ett bra jobb. Och vi kan hur som helst inte ha ett alldeles eget system för finansiering, där det inte har någon betydelse vad forskarna faktiskt åstadkommer. I alla andra framgångsrika forskarnationer är det publish or perish som gäller.

Däremot menar Christian Munthe att det fortfarande finns många oklarheter i hur finansieringen kommer att fungera.

– Det handlar ju om en sorts tävling och därför måste det vara glasklart vilka regler som gäller. Vi borde få en detaljerad formel för hur fördelningen ska gå till från staten till lärosätena, fakulteten och institutionen. Den som exempelvis har 30 procent forskningstid idag bör få veta hur mycket han eller hon ska producera för att få behålla den

tiden. Annars vet man ju inte vad man ska förhålla sig till och det innebär en oacceptabel brist på rättssäkerhet.

Vart tredje år ska också en avräkning göras på vad lärosätet åstadkommit.

– Det känns som en alldeles för kort tid. En institution kan drabbas av en tillfällig svacka om exempelvis en professor går i pension eller en forskarskola läggs ner. Det ska inte behöva påverka tilldelningen. En period på 5–6 år hade varit rimligare.

YTTERLIGARE EN KONSEKVENs av det nya systemet är att de mest värnkommerade tidskrifterna får ett kanske väl stort inflytande på det vetenskapliga samtalet, påpekar Rangnar Nilsson.

– Eftersom de tidskrifter man ska publicera sig i drivs av ekonomisk vinning kommer forskningen att styras av vad dessa tidskrifter tror kan sälja. Vissa förlag kommer att gynnas och dra till sig alltför intressanta forskare, medan andra missgynnas för att så småningom falla bort. Det vetenskapliga samtalet blir på så sätt smalare, och hur önskvärdt är det? Kommer det nya systemet verkligen att mäta kvalitet eller snarare forskarnas anpassningsförmåga till nya ekonomiska incitament?

Att det blir viktigt var man publicerar sig kan också få märkliga konsekvenser, påpekar Lena Eriksson.

– Jag arbetar ofta tillsammans med naturvetare och blev vid ett tillfälle glatt överraskad när tidskriften Nature visade intresse för våra forskningsresultat. Men andra kollegor förklarade till vår häpnad att det skulle vara slöseri att försöka publicera artikeln där, eftersom den tidskriften ändå inte rankas högt just när det gäller samhällsvetenskap och humaniora. Man har alltså läst in sig i en väldigt snäv syn på vad olika forskare ska hålla på med. Det finns inget utrymme att göra annorlunda och risken är att det blir som i en dålig fotbollsmatch, alla springer på bollen.

ULF SMITH MENAR dock att varje institution måste ta ansvar för att även annorlunda, tvärande eller nydanande forskning får utrymme.

– Vilket system man än väljer riskerar det att gynna de välkända forskarna framför dem som arbetar inom ett mindre etablerat område eller ännu inte kommit så långt. Men jag hoppas att alla inser nödvändigheten av att ta ansvar för det som är lovande, annars får vi ju ingen utveckling.

En uppgift som inte riktigt fått plats i propositionen är den så kallade tredje uppgiften.

– Det nya systemet riskerar att osynliggöra den sortens verksamhet, menar Rangnar Nilsson. Vi kommer inte att kunna använda vare sig de medel vi får för forskning eller för utbildning för att skriva på svenska för en bredare allmänhet. Ändå tror jag ju att detta är något statsmakterna mår om så på något sätt måste de nog tänka om.

Kvalitet är svårt att mäta

Mer pengar till den som är bäst, det är innebörden av det nya systemet för kvalitetsmätning.

Men kritiken är hård mot att humanister och samhällsvetare ska bedömas enligt kriterier som passar bäst för medicin och kemi. Flera ifrågasätter om regeringen har funnit rätt formel för att bedöma landets forskning.

OMKRING 10 PROCENT av lärosätenas basanslag för forskning från regeringen ska från och med nästa år delas ut i konkurrens.

– Det kanske inte låter så mycket men eftersom det handlar om 10 procent detta år, ytterligare 10 procent nästa och så vidare kommer effekten att ackumuleras. Enligt en beräkning jag gjort kommer ungefär en tredjedel av anslagen att fördelas enligt den nya modellen redan om fyra år, förklarar Håkan Carlsson. Han är bibliometriker på UB men sitter också med i den referensgrupp vid Vetenskapsrådet som håller på med en finslipning av det nya systemet.

Kvalitet kommer att bedömas dels efter förmågan att attrahera externa anslag, dels efter hur mycket lärosätena publicerar och blir citerade. Publiceringsstatistiken ska hämtas från den internationella databasen Web of Science.

Och detta har lett till protester. För databasen är utvecklad för naturvetare, tekniker och medicinare som producerar artiklar i tidskrifter och på engelska. Inte för humanister eller samhällsvetare som skriver mycket i bokform på svenska.

– Det finns inget perfekt system där alla typer av kvalitet får ett rättvist genomslag, förklarar Håkan Carlsson. Men den modell som nu är på gång har flera svagheter, bland annat att humanister som vill påverka universitetets anslag är tvungna att skriva i tidskrifter som de själva inte uppfattar som centrala eller högkvalitativa.

FÖR ATT KOMPENSERA ORÄTTVISORNA

har regeringen bestämt att publiceringar och externa medel inom humaniora och samhällsvetenskap ska räknas dubbelt.

– Och det är ju också underligt. Här lägger vi ner en massa arbete på att skapa ett rättvist bibliometriskt system och så ska ändå viss forskning viktas. Det är till stora delar bristen på tillgång till externa anslag inom humaniora och samhällskunskap som skapar behov av kompensation.

I Norge finns ett annat sätt att bedöma

FOTO: JOHAN WINGBORG

Håkan Carlsson

kvalitet som många menar är bättre än det svenska.

– Det norska systemet består av två delar: dels får forskarna själva rapportera sina publikationer, dels är alla tidskrifter och förlag betygsatta, förklarar Håkan Carlsson. På så sätt får man både ett kvantitets- och ett kvalitetsmått där den som publicerat mycket i högt rankade tidskrifter eller förlag får högst poäng.

Vetenskapsrådet har i sitt beredningsarbete varit öppet för andra publikationskällor än Web of Science och det är inte omöjligt att ett system mera likt det i Norge blir aktuellt även i Sverige, särskilt inom HS-området.

– Redan utredningen inför propositionen utredde möjligheten till ett norskt system, men eftersom den modellen innebär betygssättning på cirka 20 000 vetenskapliga tidskrifter kommer den att ta tid att genomföra. Det regeringen ville ha var ett system som fungerar redan 2009/2010.

TROTS ALLT ÄR HÅKAN CARLSSON positiv till själva grundtanken bakom det nya fördelningssättet, nämligen att det är forskningens kvalitet som ska styra vart pengarna går.

– Det gamla systemet öppnade upp för regionalpolitik där regeringen kunde satsa på specifika universitet i utsatta landsändar. Det man nu vill göra är att skapa en modell som regleras av forskningen själv och som kan konkurrera internationellt. Det tycker jag är bra.

summary

Confusing for doctoral students

◆ **Over half of doctoral** students indicate that they received less than five hours supervision during a three month period. Many of them do not have a syllabus or a timetable and are unsure of which courses are included in the programme. This is revealed in a survey of all doctoral students at the University of Gothenburg.

The work environment

◆ **The results of the third** major work environment survey at the University of Gothenburg are now ready. Whilst they do not differ much from those in the 2005 survey, one of the findings is that there has been a decline in concern about theft, bullying, sexual harassment and conflicts.

On the whole staff are satisfied. About 77 percent feel upbeat about going to work, the majority feel that they have interesting jobs, good opportunities for development and pleasant colleagues.

However, there are also staff who are dissatisfied, primarily those who feel that their manager does not provide enough clarity. Dependence on external funding, cutbacks, stress and too many tasks are other areas that are worrying staff. A total of 71 percent find it difficult not to think about work during their free time.

Most of them are also satisfied with the University of Gothenburg as an employer and predominantly feel that the educational programmes maintain a high standard.

Around 72.2 percent of employees responded to the survey.

Research time became overtime

◆ **Last year** the Faculty of Education offered all professors their own research time at 25 percent, however other duties were still to be conducted as usual. The result has been a huge amount of overtime for teachers and increased costs for the faculty.

Human Beings – one animal among others

◆ **Lars-Johan Erkel** is a biologist who also likes philosophy. His mission has become to teach basic biology to humanities scholars and social scientists, including what Darwin's theory of evolution actually involves.

One of the things he is happy to expound on is the fact that all living beings have a common origin.

Publish or Perish

◆ **More money** for what is best. This is the import of the Government's new research initiative. But how is quality to be measured? There is a widespread view that the system the Government is recommending is unfair to the humanities and social sciences.

In English

Passion for cricket

PHOTOS: JOHAN WINGBORG

Gurumurthy Hegde comes from India. He began working at the University of Gothenburg last year and soon became convinced of the advantages of interdisciplinary research. He is happy to stay in Sweden for a few more years, which also means that the cricket team he started has a chance to become established.

SMALL PLASTIC PIECES lie scattered in a transparent box with open sides in the laboratory at the Department of Physics. Dr Gurumurthy Hegde, a post-doctoral research associate, picks them up one by one and slowly moves them at different angles to reveal patterns and light reflections. Outside the box they all look the same, apart from their thickness. The coloured surface is similar to the way the screen of a mobile phone can appear at a certain angle; the colour shifts from yellow to pink and purple.

"The idea is to get extremely stable displays aligned by polarized UV light," explains Gurumurthy Hegde.

Since the discovery, liquid crystals have attracted a lot of attention, not only due to the scientific research but also due to the many kinds of display and other applications. Photoalignment is now a very promising method for aligning liquid crystals.

GURUMURTHY HEGDE'S main research subject is photoinduced effects in liquid crystals, a technique for LCD screens for TVs and mobile phones. Gurumurthy Hegde's move to Gothenburg and Professor Lachezar Komitov's team of researchers has meant a supply of new materials on which to study light effects, from the researchers in the team.

"I met Lachezar Komitov in Hong Kong when I was working there. I think it is a unique field to work in, with new materials and the chance to develop the properties of the materials, which is always challenging. Alignment is a very important step for LCDs."

An obstacle to the production of screens with liquid crystals is the rubbing of the surface, which produces dust. With photoalignment there is no direct contact with the surface and the alignment is induced by the light itself, making it an exciting and dust-free method.

"So, the challenge is to use new mate-

The cricket team.

rials and make them stable thermally and with light."

One of Gurumurthy Hegde's dreams was to go to Europe, a decision he is now happy about. He would also like to continue working at the University of Gothenburg. He sees that he can contribute more to the department, and he would like to produce some novel results and ideas that can be successfully implemented by the industry. Gurumurthy Hegde and his wife will also be able to explore more of Northern Europe. Together with their friends, they have experienced the Swedish mountains and skied for the first time ever – over 30 kilometres!

"**THE NATURE IN SÄLEN** is wonderful and I have written in my blog about how to learn to ski and how a Swedish couple helped us to learn skiing techniques."

At weekends, they have enjoyed the Swedish countryside and visited Sisjön and other places. Gurumurthy Hegde has also started a cricket team.

"One of my friends is a retired judge in Sweden and when he heard that I like to play cricket, he asked a lot about the game."

The next time they met, Gurumurthy Hegde's friend found a piece of wood to make a cricket bat, and Gurumurthy Hegde was able to start practising on a field in Heden that could match the measurements for a cricket field.

"Cricket is usually played with eleven players on each team, though we are only six or seven right now, but we hope this will grow in the future."

Cricket is second only to hockey as a national sport in India. It was imported from England during the colonial period. Today the sport is played all over the world and the Cricket World Cup is followed

by millions of viewers in over a hundred countries – even though one game can last for a couple of days! With a cricket bat and ball, Gurumurthy Hegde had no problems getting started, but so far, only his friends from India have joined him.

GURU HEGDE GREW UP in a farming family, and his father went into the state government office. His brothers and sisters live near their parents, and Guru Hegde would very much like to live closer to them.

"In Johanneberg where we live, there are a lot of old people who are all alone and that feels very strange to me. I am used to having

my family close to me, so I feel very sad when I see those old people alone. Their children should take care of them. It is the responsibility of every child to give love, care and safety to his or her parents."

GURU HEGDE HAS spoken his native languages of Kannada and Tulu since he started school, as well as English and Hindi. All education in India is in English, which is of course an advantage when working with other researchers in the field of liquid crystals.

"I would say that one knows about most of the teams in this field of research around the world."

Many new techniques are emerging from LCD screen development and will soon enter the market.

Guru Hegde is very happy to be a part of this group, which is a pioneer in the field.

"Flexible displays is one such area that will soon attract attention around the world, and our area of research holds much potential, as very few groups are active in this unique area."

Viveca Bladh

facts

Name: Gurumurthy Hegde
Title: Post-doctoral research associate at the Department of Physics
Born: 1979
Family: Guru Hegde's wife also lives in Gothenburg and works for a company in Mölndal. His family lives near Bangalore in India.
In his spare time: Guru Hegde plays cricket, does yoga and goes hiking.
Read his blog: www.murthyhegde.page.tl

Cricket is second only to hockey as a national sport in India, and Guru Hegde is a passionate player. On Sunday mornings, Guru Hegde and his team can be seen practicing on Heden at 10 am.

Darth Vader, Zorro, Ziggy Stardust & You!

OPENING ON MAY 19, 2009, the International Museum Studies Masters Programme is presenting an exhibition at the Museum of World Culture in Gothenburg about the different uses of masks and the transformation of faces.

“We are using masks from the ethnographic collections of the Museum of World Culture as a springboard to dive into the larger world of the masks we all wear. Several of the objects shown have never previously been displayed to the public”, says Karin Benjaminson.

The International Museum Studies Programme at the University of Gothenburg is a renowned programme with students coming from 18 countries within the global cultural sector. The programme is delivered within Museion, a faculty housed at the Museum of World Culture, which was recently awarded the title “Museum of the Year 2009”.

“Darth Vader, Zorro, Ziggy Stardust & You! These are legends that are hidden or revealed behind masks in movies... The Masked exhibition presents a playful journey through a landscape of identities. Masks can hide, protect or enchant, they can have a ritual meaning but are also found in everyday life – no matter where we meet them they always express something. In connection with the exhibition we are also arranging a variety of events for people of all ages, and with all interests”, explains Linda Dobke.

The opening event, “Find the New Side of You”, will launch the exhibition. This event will be held at the Museum of World Culture on May 19, 2009, from 18:00 – 20:00, an occasion of festive exploration, so come as you are, or as who you want to be!

This Barong mask is a dance mask from Bali/ Indonesia and is one among many other masks from different parts of the world in the exhibition. It is an object that elicits discussion of identity and the role of masks in our societies.

FOTO: JOHAN WINGBORG

– Vi vill undersöka om det kan vara friskt att vara sjuk i ett dysfunktionellt samhälle, säger Ola Sigurdson.

HAN TAR HUMOR PÅ ALLVAR

Ett gott skratt förlänger livet, brukar vi säga.

Men vad finns det egentligen för koppling mellan humor, religion och hälsa?

Det är en av de frågor som Ola Sigurdson, professor i tros- och livsåskådningsvetenskap vid Göteborgs universitet, ska studera i ett nytt tvärvetenskapligt projekt.

– Jag vill undersöka humor som mänsklig livshållning. Humorn som ett sätt att uthärda livets motsägelser, kriser och lidanden.

OLA SIGURDSON HAR TIDIGARE forskat om religion i relation till kroppen, till film och politik. Nu är det dags för hälsan.

– Vi ska inte studera om människor har hälsa utan deras kulturella föreställningar om hälsa, säger han.

I projektet om religion, kultur och hälsa, som Sigurdson leder, ingår frågan om humor som en del. Två andra Göteborgsprofessorer – Yvonne Leffler, litteraturvetenskap, och Marie Demker, statsvetenskap – deltar också i forskningssamarbetet. Så småningom hoppas man kunna ta in fler i gruppen, såsom vetenskapsteoretiker, filmvetare och religionshistoriker. Det ska handla om hälsan i kristendom och nyandlighet, i fiktion, film, politiska beslut och kanske i tv-spel. Hälsa som ett kulturellt fenomen, sett ur många olika perspektiv.

Varför är då detta viktigt?

– Om vi vill att forskningen ska vara samhällsrelevant så är naturligtvis hälsa ett av de viktigaste begreppen.

Han beskriver det med kalla fakta.

– Den förväntade livslängden i Göteborg kan variera med 12 år i olika stadsdelar, beroende på utbildningsnivå och olika tillgång till kultur. Hälsoproblemet är inte bara ett problem som rör sjukvård, utan alla dimensioner av

människan. Vi vill undersöka om det kan vara friskt att vara sjuk i ett dysfunktionellt samhälle, ett samhälle fyllt av orättvisor, säger Ola Sigurdson när vi träffar honom för en intervju i hans vackra tjänsterum med utsikt mot en skogsbacke i en av villorna ovanför Näckrosdammen.

En flytt av institutionen till nya lokaler är förestående och Ola Sigurdson konstaterar att ett så här fint arbetsrum kommer han nog aldrig mer att ha.

Ola Sigurdson påpekar att kopplingarna mellan religion och hälsa är flera. Själva ordet för hälsa kan vara

”Jag tror att med humor som livshållning finns det möjligen färre utrymmen för fanatism.”

detsamma som frälsning, som ”salus” på latin.

– Den kopplingen satte oss på spåret att hälsa är ett mångdimensionellt fenomen. I Sverige och övriga Västeuropa har vi fokuserat på hälsa som frånvaro av sjukdom.

Var kommer då humorn in i bilden?

Ola Sigurdson vill undersöka i hur hög grad humor som livshållning finns inom religionen.

– En definition av humor är skillnaden mellan hur saker är och hur de borde vara. Vi skrattar åt hur den mänskliga tillvaron kommer till korta. Liknande förhållningssätt kan man hitta inom olika religioner.

Bland religiösa teologer har inställningen till humor som livshållning skiftat.

– Det här har diskuterats i århundraden bland filosofer och teologer.

VISSA HAR VARIT SKEPTISKA och menat att humor riskerar att förlöjliga det som bör tas på allvar. Andra har ansett att det i stället är ett sätt att verkligen vara seriös.

– Den som började prata om humor i västerländsk filosofi och teologi var Aristoteles. Han sade: ”Människan är det enda djur som skrattar.”

Ola Sigurdson tänker anknyta till mer klinisk forskning, till exempel den som handlar om stress.

– Jag tror att med humor som livshållning finns det möjligen färre utrymmen för fanatism, säger han och hänvisar till den israeliske författaren Amos Oz som i vintras gästade Göteborg.

– Han brukar prata om att humorn är konträr till fanatismen som livshållning.

Men det är mycket annat än humor som ska undersökas i projektet.

”Tro, hopp och kärlek” heter en delstudie.

– Det handlar om kulturella föreställningar om tro, hopp och kärlek i samtida skandinavisk film och vad de säger om hur människan skapar mening i sitt liv.

I ett delprojekt ägnar man sig åt skolpolitik och hälsa.

– Tanken är inte att vi bara ska sitta på varsitt håll. Vi har etablerat en forskargrupp med regelbundna seminarier där vi ständigt ska konfrontera andra ämnen med vår forskning.

Enligt planen ska projektet pågå i fem år förutsatt att man får de pengar man har sökt.

42-åriga Ola Sigurdson har hunnit med en hel del under sitt forskarliv. Han har publicerat en lång rad böcker och medverkar ofta i tidningar och tidskrifter. Han verkar hålla ett högt tempo.

– Jo, det stämmer, säger han, men påpekar ödmjukt att han haft goda möjligheter till forskning.

1999 fick han ett telefonsamtal från Riksbankens Jubileumsfond som förändrade en hel del.

– De sade ”Grattis, du får forska i fyra år om vad du vill!” Jag hade blivit nominerad av Lunds universitet att inneha en så kallad pro futura-tjänst.

EN DEL AV TIDEN tillbringade han vid Kollegiet för samhällsforskning (SCASSS) vid Uppsala universitet och därefter vid Cambridge University i England.

– När jag blev nominerad skrev jag två sidor om ett projekt jag kunde tänka mig att göra. Men jag trodde inte att jag skulle få det, det fanns inte på kartan ens. Så jag blev rätt paff när jag fick det.

För några år sedan kom boken *Himmelska kroppar – inkarnation, blick, kroppslighet*. Den jobbade han med i sex år.

– När jag skrev om blicken blev jag intresserad av att skriva om film i ett teologiskt perspektiv.

Så det blev en antologi, *Film och religion*, där han bland annat medverkade med ett kapitel om Jesus-filmer.

Intresset för teologi har fullkomligt exploderat under de senaste åren, menar Ola Sigurdson.

– Från att ha varit den lite undanskuffade kusinen i det akademiska landskapet har teologin seglat upp och blivit en vital intellektuell kraft internationellt.

Ett exempel på detta är den slovenske filosofen och psykoanalytikern Slavoj Žižek som Ola Sigurdson driver ett annat forskningsprojekt kring.

– Han är marxist och mycket tydlig med att han är ateist. Men han säger att ”det kristna ärendet är alltför viktigt för att lämnas åt fundamentalisterna”.

På det personliga planet är Ola Sigurdson kristen. Det blev han i mitten på 1980-talet när han läste filosofi vid Göteborgs universitet.

HAN ÄR ENGAGERAD i Svenska kyrkan och predikar emellanåt. Präst har han dock aldrig velat bli. Och någon religiös bakgrund i uppväxten finns inte.

– Jag kommer från en bilhandlarsläkt i Västergötland.

Som ung trodde han att det var något med ekonomi han skulle ägna sig åt. Men först ville han sätta sig in lite mer i teologin.

– Och där är jag nu, säger han och skrattar.

I höst kommer boken *Religion, modernitet och politik* ut.

– Där har jag en diskussion om fyra begrepp som är centrala för moderniteten: frihet, tolerans, universalitet och mänskliga rättigheter. Jag försöker visa att de har religiösa rötter.

Att Ola Sigurdson publicerar sig så flitigt beror bland annat på att han gillar att skriva.

– Jag har ingen skrivkramp och är extremt nyfiken. Detta är verkligen min grej, att läsa och skriva. Jag brinner för forskning, inte bara min egen utan forskning överhuvudtaget.

Annika Hansson

FOTO: JONAS HERMANSSON

Mot framtida utsikter

Jonas Hermansson rapporterar från en av universitetets sista utposter i västra Göteborg.

JAG MÅSTE ERKÄNNA att första gången jag satte mig ner i det rum som tilldelats mig kände jag en viss undran. Det var inte så att det var något fel på rummet. Väggarna var vitmålade, dagsljuset lämnade ett varmt och vänligt släpljus, möblerna var funktionella men själlösa, dator och telefon stod prydligt uppställda på arbetsbordet, välkomstkort och intressant litteratur från kollegorna, alltså ingenting att klaga på. Förutsättningarna för att trivas var av bästa sort. Trots detta kände jag ändå en viss tveksamhet och undran. Efter en stund förstod jag vad det var: utsikten.

Fönstret vetter ut mot ganska tråkiga industrilokaler. Lådliknande byggnader med gapande portar väntande på att fyllas med pallar och containrar. Som tur är skymtar man en gammal övergiven korvkiosk uppallad på gården mitt emot vilket får en att bli på lite bättre humör. I dag när jag tittar ut från mitt fönster känner jag ingen direkt undran eller tveksamhet inför utsikten. Med viss fascination följer jag långtradarnas släp som vänder och trixar, truckar som åker i skytteltrafik mellan portar i de slitna fasaderna.

Trots att jag både funnit fascination och spänning från mitt fönster i Grimmereds industriområde hoppas jag ändå att slöjdläroverutbildningen vid Göteborgs universitet kan få en ny framtida utsikt. En utsikt som är mer central belägen, där slöjdstudenter och lärare kan möta andra studenter och lärare inom liknande intresseområden. Kanske kommer det även finnas möjlighet att gå utanför dörren och köpa sig en halv special i solen ...

Jonas Hermansson

INRIKTNINGSANSVARIG, AVDELNINGEN SLÖJD
INSTITUTIONEN FÖR MAT-HÄLSA-MILJÖ

fakta

Ola Sigurdson

Yrke: Professor i tros- och livsåskådningsvetenskap vid Göteborgs universitet sedan 2008. Driver tillsammans med andra det tvärvetenskapliga seminariet Logos/Pathos vid Göteborgs universitet. Skriver böcker och artiklar.

Ålder: 42 år.

Född: Dalstorp i Västergötland. Uppväxt i Ulricehamn.

Familj: Fru och två söner, 7 och 10 år.

Bor: Göteborg.

Intressen: Musik, fotografi och fotboll. ”Jag har sjungit i kör men är inte så tonsäker så alla är glada för att jag har slutat. Lyssnar väldigt mycket på musik, just nu mest på alternativ country, gärna Johnny Cash, och på progressiv rock. Spelar inte fotboll men tittar mycket. Det är Blåvitt och Arsenal som gäller.”

**Skriv till GU Journalens
insändarsida
e-post: gu-journalen@gu.se**

Häftiga diskussioner vid kaffebordet? Protester, debatter, kritik och beröm? Låt fler få veta vad du tycker. Dela med dig av dina åsikter. Men skriv kort och kärnfullt. Uppge alltid namn och adress till redaktionen, men i tidningen får du vara anonym eller skriva under pseudonym. GU Journalen – som omfattas av de pressetiska reglerna – får inte lämna ut ditt namn. Redaktionen förbehåller sig rätten att korta insända manus. Manusstopp för nästa nummer är den 5 juni.

Ändra sig kan inte vara fel

OM NATIONALEKONOMERNA har ändrat sig eller inte med anledning av den ekonomiska krisen förefaller mig vara en märklig fråga. Frågan är väl om de har fel – och det har de antagligen. Hur många kunde förutsäga den finansiella krisen? Våldigt få, om jag förstår det korrekt. Och hur många kan förutsäga vad som nu kommer att hända? Krugman är intellektuellt hederlig när han tillstår att han inte vet (men hoppas) att den finansiella krisen inte skall sprida sig till den reala ekonomin!

Intressant i sammanhanget är psykologen Phil Tetlocks (2002) empiriska undersökningar av hur experter förklarar varför de INTE ändrar sig (men borde) när de har gjort felaktiga förutsägelser:

1. Förutsättningarna var inte de rätta för min förutsägelse. Till exempel: "Hade Riksbanken sänkt räntan med 2 procent direkt i stället så hade min förutsägelse stämt."
2. Utfallet som jag förutsade inträffade nästan. Till exempel: "Förutsägelsen

var att EU skulle spricka under en tidigare ekonomisk kris, och det inträffade ju nästan."

3. Även om utfallet som jag förutsade ännu inte inträffat, så kommer det att göra det.
4. Även om alla förutsättningar för min förutsägelse var uppfyllda men det förutsagda utfallet inte inträffade, så är det inget skäl att misstro min teori (eller vetenskap). Förutsägelser skall inte tas på allvar. Alla vet, i varje fall borde de veta,

att politisk-ekonomiska förutsägelser i grunden är omöjliga.

Tetlock, P. E. (2002). *Theory-driven reasoning about plausible pasts and probable futures in world politics*, i Gilovich, T., Griffin, D. & Kahneman, D. (red), *Heuristics and biases: The psychology of intuitive judgment*, s. 749–762. New York: Cambridge University Press.

Tommy Gärling

PROFESSOR I PSYKOLOGI

Replik:

I FULL ENIGHET MED GÄRLINGS UPPFATTNING anser jag, som vi skrev i föregående GU Journalen, att "all god forskning, oavsett ämnesområde, [innebär] ständig omprövning i ljuset av nya erfarenheter". Jag delar även uppfattningen att såväl experter som människor i allmänhet tenderar att byta uppfattning i omotiverat liten omfattning. Det finns för övrigt även en hel del nyare nationalekonomisk forskning om det väl belagda fenomenet med så kallad bekräftelsebias (jag har själv skrivit om det), som innebär att människor tenderar att tolka ny information på ett sätt som stärker deras redan befintliga uppfattning.

Krugman är naturligtvis väl medveten om att krisen sedan länge spridit sig till den reala ekonomin, och frågan

är väl snarare hur allvarlig den kommer att bli. Detta har jag inte plats att vidare kommentera här, dessutom är jag ganska osäker på svaret.

Visst har ekonomer ofta fel om framtiden, och så kommer det nog alltid att vara. Möjligen överskattar dock allmänheten hur mycket de flesta ekonomer jobbar med framtidsprognoser. På till exempel vår institution, med cirka 90 forskare inklusive doktorander, jobbar ingen med sådana.

Olof Johansson-Stenman

PROFESSOR I NATIONALEKONOMI, HANDELSHÖGSKOLAN

Slutreplik:

DET ÄR SANT ATT Olof redan hade sagt vad jag sade. Vi var aldrig oense på den punkten. Och det är korrekt att Krugman menade att han inte kunde förutsäga om en depression kommer att bli resultatet (mitt slarvfel). Det var intressant att få reda på att nationalekonomer sysslar så lite med prognoser. Men min poäng var att det är (korrekta) förutsägelser man skall kunna göra, det vill säga om man har en bra teori. Det är givetvis bra att man ÄVEN förstår varför. Jag tycker det är lugnande att nationalekonomer gör om många av de experiment som psykologer redan har gjort – och får samma resultat!

Tommy Gärling

Svårt med ironi

MAN KAN UPPEBART aldrig vara tillräckligt tydlig. I förra numret av GU Journalen publicerade jag en artikel där jag föreslog att all forskning och undervisning vid GU borde "korruptionscertifieras" efter samma modell om "genuscertifiering" som nu föreslås i Lund och Uppsala, och som tidigare har föreslagits i Umeå. Jag antog att ironin skulle gå fram men ett antal personer som har hört av sig till mig har visat att så inte alltid varit fallet. Så låt mig vara tydlig: Jag anser alla sådana försök att med administrativa maktmedel påtvinga andra forskare ett teoretiskt perspektiv är avskyvärda. Med min artikel ville jag visa att det finns många behjärtansvärda problem som skulle kunna komma ifråga för sådan "certifiering". Vi har redan "miljöcertifiering" och dessa förslag om "genuscertifiering" men varför inte "demokraticertifiering", "hälsocertifiering", "tillväxtcertifiering"

"segregationscertifiering" eller för den delen "korruptionscertifiering"? Listan kan säkert göras mycket längre.

År 2003 fick jag Sveriges universitetslärarförbunds särskilda pris för "främjande av akademisk frihet", något jag naturligtvis blev mycket hedrad av. Men sedan dess har jag delvis kommit att ändra uppfattning. Jag anser numera att hotet mot forskningens frihet inte så mycket kommer från det omgivande samhället som "inifrån" akademierna själva. Av opportunistiska skäl är alltför många kolleger benägna att använda sig av allehanda administrativa och politiska maktmedel för att påtvinga andra forskare intellektuella tvångströjor, och det senaste förslaget om "genuscertifiering" är bara ett i mängden. Min synpunkt är att när man väljer att bli akademisk forskare så ingår man också ett implicit kontrakt, nämligen att inte använda sig av ekonomiska,

politiska eller administrativa maktmedel gentemot kolleger vad gäller vilka teoretiska eller metodologiska val de gör. Detta är skälet till att vi inte blev politiker, byråkrater eller tog jobb i näringslivet, nämligen att vi värnar rätten att tänka annorlunda. Vi argumenterar, ibland tills vi blir blå, men där tar det slut. Lyckas vi inte genom intellektuell argumentation övertyga, tar vi inte till administrativa, ekonomiska eller politiska maktmedel. Vi kan inte hävda rätten till akademisk frihet mot samhällets olika politiska och ekonomiska maktsfärer om vi inte själva internt lever upp till detta kontrakt. Skälet till att jag försökt med ironi denna gång är att svagsinnet i Uppsala, Umeå och Lund enligt min mening nu gått så långt att det bara kan bemötas med förlöjligande.

Bo Rothstein

PROFESSOR I STATSVETENSKAP

**Dags för nya
Professorskriften
utkommer nu!**

Hur möter vi konkurrensen?

GLOBALISERINGEN leder ofelbart till ökad konkurrens. Men hur väljer vi, universitetet, landet, regionen att möta anstormningen av forskare och forskning från länder som Indien och Kina? Dessa länder har befolkning och resurser nog att skapa elituniversitet av samma storlek som alla Sveriges universitet och högskolor sammanlagt! Här i Sverige ökar vi utbildningsvolymen, minskar den relativa resurstilldelningen och avstår från att erbjuda lön till blivande forskare. Universiteten får ersättningen baserat på kvantitet. Fler är alltid bättre, fler som klarar kursen, fler artiklar, fler citeringar. Effekten är inte svår att räkna ut. Vi sänker examinationskraven, publicerar tunnare artiklar med lite mindre analys (varför publicera en gång vad man kan publicera två), och vi ser till att bli citerade av våra vänner och deras vänner.

Men det räcker inte. Aldrig så många mediokra studenter, forskare och publikationer kommer inte att rädda oss. Möjligen kan vi utnyttja vårt övertag till att

skapa bättre "elit", men alla förhoppningar om att tävla i numerär är av allt att döma orealistiska i dagsläget. Att regeringen har en stor del i detta är uppenbart, man har i stort valt att dela ut resurser på samma sätt som tidigare regeringar och enligt en för mig obegriplig logik. Olika resursutredningar samlar damm i väntan på att någon ska ta ansvar. Men frågan är om vårt universitet vill bidra, om vi tror på det och om vi tycker att det är bra att man väljer denna väg.

I OKTOBER 2008 sändes *Förslag om indikatorer och kvalitetsstyrning inom Göteborgs universitet* ut på remiss och indikerade tydligt att vi fortsättningsvis ska fortsätta fördela resurser på samma sätt som regeringen (och ofta EU) föreslår. Den ekonomiska motiveringen är ju enkel, vi vill ha maximal inkomst. Men jag ifrågasätter om sänkt utbildningskvalitet och minskad vetenskaplig vikt i artiklar verkligen är något vårt universitet bör ägna sig åt. Kan det finnas andra alternativ? Låt säga

att vi fokuserar på andra parametrar än "antal studenter som klarar kursen" och "publiceringsstatistik" och istället sa något om "antal lärarledda timmar", "anställning efter utbildning", och "andel erhållna medel av sökbara". Då går vi från "sänkta krav i examination" till "hur gör vi en så bra utbildning som möjligt" och "hur gör vi studenter för avnämarnas behov?" och från "hur många pek kan vi göra på detta experiment" till "vad är vi bäst på omvärldens ögon?". Förr eller senare skiftar vinden, och den som identifierar nästa riktning och hinner agera på det får ett försprång.

SAMMA SAK GÄLLER tyvärr doktoranderna, denna för universitetet livsviktiga mellannivå, där framtidens forskningsledare skapas samtidigt som de producerar en stor del av universitetets publikationer. Hur man motiverar de allra bästa att bli doktorander utan att vilja betala dem sjukpenningsgrundande inkomst är för mig ett mysterium. Efter genomgången forskar-

utbildning får de chansen att tävla med världens elit om otrygga arbetsvillkor, dålig lön, oändliga prestationskrav. Den professor som tänker "men vi kan ju" har nog inte uppmärksammat den konkurrens som kommer utifrån under de kommande 30 åren. Och vi frågar oss varför så få västerlänningar vill bli forskare.

DET ÄR DAGS ATT VÄLJA, antingen fortsätter vi tävla i att ha lägst löner och mediokrast studenter, eller så tävlar vi i att vara bäst. Min uppmaning är enkel. Fokusera på att göra en riktigt bra utbildning så kommer studenterna. Skriv riktigt bra artiklar, resten av världen kommer uppmärksamma kvaliteten och vilja arbeta med oss. Erbjud riktiga löner så kommer de bästa studenterna vilja doktorera.

Anders Ekstrand

DOKTORAND PÅ INSTITUTIONEN FÖR KEMI

Slutreplik GU Journalen nr 2-09: Fakulteten har varit för passiv

I EN INSÄNDARE i förra numret av GU Journalen redogjorde vi för några slutsatser från den undersökning där Samhällsvetenskapliga fakultetens doktorandråd (SDR) jämfört villkoren för Samfaks forskarutbildningar. Undersökningen har fått stor uppmärksamhet vilket vi är glada för eftersom doktoranders arbetssituation är av stor betydelse och en prioriterad fråga för SDR.

I rollen som dekan på Samfak fick Helena Lindholm Schulz chans att ge replik på vår insändare. Helenas replik gör oss föga imponerade. Den ger snarare anledning för Samfaks doktorander att

känna oro inför framtiden. I sin replik lägger Helena stort utrymme på att kritisera undersökningen men ger få konkreta svar på hur de problem som vi pekar ut ska hanteras. Hon tar inte heller tillfället i akt att uppmana prefekterna vid de institutioner där jämförelsen visar att det finns problem att vidta åtgärder för att skapa likvärdighet.

FAKTUM KVARSTÅR DOCK. Den aktuella jämförelsen visar dels att fakultetens eget mål vad gäller villkoren för utbildning på forskarnivå långt ifrån är uppnått, dels att flera institutioner har stora brister vad gäller doktorandernas villkor.

Givet målsättningarna som gemensamt formuleras i fakultetens strategiska plan är det knappast rimligt att det ett (1) år före planen löper ut föreligger så stora variationer mellan institutionerna som undersökningen visar.

I sin replik uttrycker Helena att "fakultetsnämnden arbetar aktivt och målmedvetet" för att skapa goda och likvärdiga villkor för doktorander. Att arbetet med dessa frågor av dekanen uppfattas som aktivt och målmedvetet är märkligt. Med stor erfarenhet av både fakultetsnämndens och forskarutbildningsnämndens arbete har vi svårt att se den aktivitet som Helena beskriver.

Erfarenheten visar snarare att fakulteten i praktiken varit ytterst passiv i dessa frågor. Helena beskriver själv sin passiva inställning beträffande anställning från första dagen för samtliga doktorander. I repliken framgår att hennes ambitionsnivå är att inte göra mer än nöden (det vill säga lagen) kräver. Men vi menar att anställning från första dagen är ett rimligt krav på akademien i rollen som en modern och ansvarsställande arbetsgivare. Detta har ledningarna vid både JMG, statsvetenskap och Förvaltningshögskolan kommit till insikt om. Där har doktoranderna numera anställning från dag ett.

MEN I HELENAS REPLIK låter det som att allt kommer lösa sig till det bästa genom fakultetens nuvarande arbete med att försöka samordna forskarutbildningarna. Vad gott som i slutändan – när fakultetens byråkrati malt klart – kan komma ur efterarbetet av den hårt kritiserade samordningsutredningen är nu omöjligt att säga. Vi vet emellertid av erfarenhet att tidigare försök att skapa ökad likvärdighet på Samfak, till exempel genom att samordna kurser, har strandat vid tjugiga policydokument men har i praktiken medfört enbart små konkreta förändringar för doktorander. Det är jämförelsen ett tydligt belägg för.

Daniel Bernmar
ORDFÖRANDE, SDR

Anders Fredriksson
FÖRE DETTA ORDFÖRANDE, SDR

Nazem Tahvilzadeh
FÖRE DETTA REPRESENTANT I FORSKARUTBILDNINGSNÄMNDEN PÅ SAMFAK

GU Holding inbjuder till lunchseminarier!

Kom och inspireras av forskare på Göteborgs universitet som berättar om deras resa från forskningsresultat till affär. Vi bjuder på lunch!

Tid: torsdag 11 juni, kl. 12.00 - 13.00

Docent Lena Mårtensson Lindblad, I-Tech

Dr Lisa Buvall och Docent Jenny Nyström, Sahlgrenska akademien

Anmälan sker till Isabel Fernandes; e-mail: isabel@holding.gu.se

Seminarielunchen arrangeras av GU Holding i samarbete med enheten för Forsknings & innovationsservice vid Göteborgs universitet samt Västra Götalandsregionen, som fått i uppdrag av Tillväxtverket att samordna programmet "främja kvinnors företagande".

fria ord

Slut på vetenskap så som vi känner den?

DE PÅGÅENDE UNIVERSITETSREFORMERNA och debatten som pågår kring dessa fyller mig med häpnad. Det verkar som om de senaste femtio åren eller så inte har ägt rum, eller åtminstone inte lämnat några spår. Samhällsvetenskapen utvärderas med naturvetenskapliga kriterier. Ett halvt sekel av vetenskaps-sociologisk och historisk forskning som å ena sidan visat hur samhällsvetenskap och humaniora skiljer sig från naturvetenskap, å andra sidan hur naturvetenskapen mycket mer liknar samhällsvetenskapen än de själva vill erkänna, verkar inte ha existerat. Universitetsvärlden har sjungande marscherat rakt in i en absurd Ionesco-teater. Vi kommer snart att bli noshörningar allihop.

DET ÄR SJÄLVKLART att både fysiker och medicinare ska publicera sig på engelska i internationella tidskrifter. Naturvetenskapen är global och dess nuvarande språk är engelska. Men vad får Sverige ut av att svenska samhällsvetare publicerar sig på engelska i amerikanska eller brittiska (det vill säga. så kallade internationella) tidskrifter? Fler kända svenska forskare, brukar det låta. Betyder det att svenska skattebetalare betalar för att få mer patriotisk stolthet istället för mer kunskap om sitt samhälle? Upptagna med att skriva uppsatser på främmande språk där alla spår av "svenskheter" måste tas bort för att inte tråka ut de icke-svenska läsarna (alla två, förmodligen), har samhällsvetarna lämnat fältet fritt för journalister och populärkulturskribenter.

Om man nu hade varit benägen att anamma konspirationsteorier hade man kunnat hävda att allt detta händer med flit. Finansiärerna – offentliga såsom privata – känner sig besvikna. Samhällsvetenskapen höll inte sina löften. Istället för att leverera recept på hur man skaffar sig och bibehåller makt kommer den med usel kritik och komplexa förklaringar som de mycket upptagna politikerna och näringslivscheferna varken har tid eller lust att fördjupa sig i. (För att vara riktig elak skulle man kunna påstå att även när sådana recept levereras, känner de ändå inte igen dem som sådana, såvida de inte bekräftar deras fördomar.)

HAROLD T. SHAPIRO, före detta rektor på Princeton University och University of Michigan, berättar i sin bok *A Larger Sense of Purpose. Higher Education and Society* (2005) att när stora koncerner på 1800-talet i USA bestämde sig för att finansiera "research universities" gjorde de detta fullt medvetna om att dessa universitet så småningom skarpt skulle kritisera sina egna finansiärer. Utan detta ingen förändring, resonerade de. Det är mycket möjligt att Shapiro romantiserar sin egen historia, att saker och ting har förändrats även i

FOTO: HILLEVI NÄGEL

USA, men också att det var en amerikansk läxa som man ännu inte lärt sig i Sverige. Våra näringslivstoppar är mycket klara över att de vill se sina egna kloner som ett resultat av utbildningen: unga manliga ja-sägare, som beundrar dem och som blir belönade när det är dags för generationsskifte. Våra toppolitiker är mycket klara över att man får vara hur kritisk som helst, bara den håller sig inom ramen för majoriteten och oppositionen. Man får vara för eller emot, men inte ifrågasätta formuleringen av problemet, komma med en tredje möjlighet, eller, vilket är värst, påpeka att det är både och.

MEN EFTERSOM JAG INTE TROR på konspirationsteorier går jag tillbaka till den offentliga diskursen. Samhällsvetenskaperna utvärderas utifrån naturvetenskapliga kriterier eftersom det är just naturvetenskapen som är den riktiga vetenskapen. Som ett argument hänvisar man bland annat till Evidence Based Medicine som ett exempel på pågående "vetenskapligifiering" av medicinämnet. Här blir jag mer än mer häpen. EBM är detsamma som folkmedicin, vilken är baserad på antagandet att om något verkar fungera ska det användas. Varken som patient eller äldre människa har jag någonting emot det. Jag har inte tid att vänta tills de äntligen förstår hur cancer uppstår eller vad det är som orsakar höftledsartros. Det som har fungerat för så många andra måste duga även för mig. Men jag blir verkligen rädd om detta betyder att forskarna kommer att sluta ställa dessa frågor överhuvudtaget. Att ge rätt till folkmedicinen och det sunda förnuftet efter årtionden av förakt och ignorering av sådana kunskapskällor är bara bra. Att ge upp grundforskningen därför att den inte leder till

patenterbara lösningar passar bara i en Ionesco-pjä.

Låter inte allt detta som ett klagomål från en äldre professor? Det stämmer. Betyder det att allt var bättre förr, som äldre professorer brukar säga? Nej, i detta fall vill jag bara notera att det var annorlunda. Många saker var fel, och vi, de unga, hoppades att det skulle gå att förändra dem till det bättre, trots motståndet från de äldre. Och en god stund verkade det gå åt rätt håll, med många misstag och besvikelser förstås. Nu är det dock de äldre som inför reformer som baseras på den egna generationens för länge sedan refuserade idéer. Det kan betyda att de har blivit klokare och har lärt sig förstå hur världen egentligen är, eller att de är två olika grupper människor, om än från samma generation, som försökte reformera då och som reformerar nu. Hursomhelst undrar jag vad de unga tycker nu? Håller de med reformatörerna? Det är mycket möjligt att samhällsvetenskapen inte längre behövs och att naturvetenskapen har nått ett annat, nytt stadium, och att det bara är jag som inte förstått detta ännu. I så fall ska "vi" i rubriken ändras till "jag".

Om inte dock, vad kan de unga göra? Skicka en insändare som den här? Jag har en stark känsla av att GU Journalen, liksom Universitetsläraren, bara är säkerhetsventiler. Vi skriker ur oss vår ilska, det känns bättre, och sedan går allt som planerat. Läser högskoleministern överhuvudtaget Universitetsläraren?

Barbara Czarniawska

PROFESSOR VID HANDELSHÖGSKOLAN